

Uimastite tarvitamine koolinoorte seas:

tubakatoodete, alkoholi ja
narkootiliste ainete tarvitamine
Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Tervise Arengu Instituut

**Uimastite tarvitamine koolinoorte
seas:
tubakatoodete, alkoholi ja
narkootiliste ainete tarvitamine
Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas**

Uuringuaruanne

Sigrid Vorobjov, Merili Tamson

Tallinn 2020

Tervise Arengu Instituudi missioon on luua ja jagada teadmisi, et tõenduspõhiselt mõjutada tervist toetavaid hoiakuid, käitumist, poliitikat ja keskkonda eesmärgiga suurendada inimeste heaolu Eestis.

Väljaande andmete kasutamisel viidata allikale.

Soovitav viide sellele väljaandele: Vorobjov S, Tamson M. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2020.

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	11
2. Materjal ja meetodid.....	12
3. Uimastite kättesaadavus.....	13
3.1. Sigarettide kättesaadavus.....	13
3.2. Alkoholi kättesaadavus	13
3.3. Narkootiliste ainete kättesaadavus.....	15
4. Tubakatoodete tarvitamine.....	16
4.1. Sigarettide suitsetamine, suitsetamise sagedus ja suitsetamise alustamise vanus.....	16
4.2. Teiste tubakatoodete tarvitamine.....	17
5. Alkoholi tarvitamine.....	19
5.1. Alkoholi tarvitamise sagedus, tarvitatud alkoholi liigid ja tarvitamise alustamise vanus.....	19
5.2. Purjus olemine, selle sagedus ja purjus olija vanus	21
5.3. Alkoholi tarvitamise motiivid	22
5.4. Alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid	23
6. Narkootiliste ainete tarvitamine	24
6.1. Narkootiliste ainete tarvitamine üldiselt.....	24
6.2. Kanepi tarvitamine.....	26
6.3. Uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamine.....	27
6.4. Narkootiliste ainete tarvitamisega kaasnenud probleemid	28
7. Uimastite mõju tervisele.....	29
8. Kool, vaba aeg ja suhted sõpradega	31
8.1. Koolist puudumine ja õppeedukus	31
8.2. Vaba aja veetmise viisid	32
8.3. Suhted sõpradega.....	34
8.4. Uimastite tarvitamine sõprade seas.....	35
9. Piirkondlikud ja õppekeelega seotud erinevused uimastite tarvitamises.....	36
9.1. Piirkondlikud erinevused	36
9.2. Õppekeelega seotud erinevused.....	37
10. Kodu ja perekond.....	38
10.1. Peretüübid.....	38
10.2. Suhted vanematega.....	38
10.3. Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamisse	39
10.4. Vanemate haridus, perekonna majanduslik olukord ja taskuraha	40
11. Teabeallikad uimastite kohta.....	41
12. Koolinoorte sotsiaalsed oskused.....	43
12.1. Sotsiaalsete oskuste skoor ja soolised erinevused.....	43

12.2. Sotsiaalsed oskused ja uimastite tarvitamine	43
12.3. Sotsiaalsed oskused ja antisotsiaalne käitumine	44
12.4. Sotsiaalsed oskused ja rahulolu suhetega.....	44
13. Sotsiaalmeedia kasutamine, mängimine elektroonikaseadmetega, panustamine raha peale ja nende seos uimastite tarvitamisega.....	45
14. Arutelu ja kokkuvõte	48
Kasutatud kirjandus.....	51
Lisatabelid	52

Lisatabelid

LISATABEL 1. Õpilaste jaotus soo, kooli õppekeele ja piirkonna alusel	52
LISATABEL 2. Uimastite kättesaadavus (vastuste „Väga kerge“ ja „Küllalt kerge“ osakaal,	52
LISATABEL 3. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, kõik õpilased	53
LISATABEL 3a. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, poisid	54
LISATABEL 3b. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, tüdrukud	55
LISATABEL 4. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (<i>snus</i>) tarvitamine, kõik õpilased	56
LISATABEL 4a. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (<i>snus</i>) tarvitamine, poisid	56
LISATABEL 4b. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (<i>snus</i>) tarvitamine, tüdrukud	56
LISATABEL 5. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, kõik õpilased	57
LISATABEL 5a. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, poisid	57
LISATABEL 5b. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, tüdrukud	57
LISATABEL 6. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, kõik õpilased	58
LISATABEL 6a. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, poisid	59
LISATABEL 6b. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, tüdrukud	60
LISATABEL 7. Viimasel joomiskorral tarvitatud alkoholi kogus	61
LISATABEL 9. Purjus olemise skaala viimasel joomiskorral	62
LISATABEL 10. Viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemine viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitavate hulgas	63
LISATABEL 11. Uute psühhoaktiivsete (n-õ legaalsete) ainete tarvitamine elu jooksul	63
LISATABEL 12. Hinnang narkootiliste ainete tarvitamisega seotud terviseriskile	64
LISATABEL 13. Puudumine koolist viimase 30 päeva jooksul	65
LISATABEL 14. Keskmise hinne eelmise veerandi (semestri) lõpus	65
LISATABEL 15. Õpilaste vaba aja veetmine, kõik õpilased	66
LISATABEL 15a. Õpilaste vaba aja veetmine, poisid	66
LISATABEL 15b. Õpilaste vaba aja veetmine, tüdrukud	67
LISATABEL 16. Sõprade uimastitarvitamine	67
LISATABEL 17. Erinevate uimastite tarvitamise sagedus piirkonniti	68
LISATABEL 18. Peretüüp ja uimastite tarvitamine	68
LISATABEL 19. Rahulolu suhetega („Väga rahul“ ja „Rahul“ vastanute osakaal)	69
LISATABEL 20. Õpilaste suhted vanematega (osakaal vastanutest)	69
LISATABEL 21. Õpilaste hinnangul vanemate reaktsioon, kui õpilane tarvitaks loetletud uimasteid	70
LISATABEL 22. Vanemate haridustase	70
LISATABEL 23. Hinnang oma pere majanduslikule olukorrale võrreldes teiste peredega Eestis. 71	

LISATABEL 24. Teabeallikad uimastite kohta, mida õpilased peavad usaldusväärseks (<i>lubatud mitu vastusevarianti</i>)	71
LISATABEL 25. Sotsiaalmeedia kasutamine	72
LISATABEL 26. Mängimine arvutis, tahvelarvutis, konsoolis nutitelefonis või muus elektroonikaseadmes	73

Lühikokkuvõte

2019. aasta veebruarist aprillini tehti Eesti üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside õpilaste hulgas uuring eesmärgiga hinnata koolinoorte tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamist ning nende kolme liiki uimastite tarvitamisega seotud käitumist ja hoiakuid. Lõplikusse valimisse kuulus 114 kooli 227 klassi 2523 õpilast.

Tulemustest selgus, et koolinoorte hulgas on vähenenud sigarettide suitsetamine (60%-lt 2015. aastal 48%-le 2019. aastal). Võrreldes eelmise uuringuga 2015. aastal on vesipiibu tarvitamine kahanenud kaks korda (46%-lt 23%-le). Mõnevõrra on kasvanud e-sigarettide tarvitamine, seda just poiste hulgas (55%-lt 61%-le), ja tüdrukud on hakanud rohkem tarvitama mokatubakat (kasv 13%-lt 17%-le).

Elu jooksul alkoholi tarvitanud koolinoorte hulk on vähenenud 87%-lt 2015. aastal 82%-le 2019. aastal, kuid alkoholi tarvitamine viimase aasta ja kuu jooksul on jäänud samaks nagu 2015. aasta uuringus. Veidi on kahanenud elu jooksul purjus olnud õpilaste osakaal (38%-lt 34%-le), ent ei ole muutunud purjus olemise sagedus viimase aasta ja kuu jooksul. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on tunduvalt vähenenud 12-aastaselt või nooremalt purjus olnute arv (poiste hulgas 9%-lt 4%-le ja tüdrukute seas 6%-lt 3%-le). Alates 2011. aastast on vähenenud nii korraga rohke alkoholi joomine (tarvitanud viis või rohkem nn drinki ühel joomiskorral) kui ka purjutamise sagedus.

Eesti 15–16-aastastest õpilastest on 38% enda sõnul tarvitanud mõnda narkootilist ainet ja see ei ole võrreldes 2015. aasta uuringuga muutunud. Sagedamini kasutatud ained on kanep ning rahustid ja/või uinutid (ilma arsti korralduseta). Kui kanepi tarvitamine elu jooksul on vähenenud (26%-lt 21%-le), siis rahustite ja/või uinutite tarvitamine on sagenenud (9%-lt 15%-le).

Siinses uuringus hindasid koolinoored suitsetamise ja alkoholi tarvitamisega seotud terviseriski suuremaks kui 2015. aasta uuringu alusel, kuid narkootiliste ainete tarvitamisega seotud riski väiksemaks. Põhiline muutus on toimunud kanepiga seotud terviseriski hindamises. Kui kanepi aegajalt tarvitamist pidas varem suureks riskiks 38% õpilastest, siis seekordses uuringus oli sellisel seisukohal 28% õpilasi, seda ka kanepi regulaarse tarvitamise korral (langus 72%-lt 65%-le).

Võrreldes varasemate uuringutega hindasid õpilased 2019. aasta uuringus oma õppeedukust madalamalt: 2019. aasta uuringu alusel õpib neljadele-viitele 21% võrra vähem õpilasi (66%) kui 2015. aastal. Madalama õppeedukusega õpilased (õpivad kahtedele-kolmedele) puuduvad koolist sagedamini põhjusega, suitsetavad sagedamini iga päev, tarvitavad sagedamini alkoholi ja narkootilisi aineid ning on sagedamini ka purjus.

Enamik vastanud koolinoortest (97%) kasutab vaba aja veetmiseks internetti. Iga teine nõustus väitega, et veedab sotsiaalmeedias liiga palju aega, igale kolmandale on seda öelnud tema vanem ja iga kuues tunneb ennast tujutuna, kui ei saa sotsiaalmeediat kasutada. Vabaajategevustest on teisel kohal sportimine (82%), kuid võrreldes 2015. aastaga on sportijate hulk 6% võrra kahanenud. Õpilased, kes veedavad sagedamini aega sõpradega ostukeskustes, tänavatel jm väljas või õhtuti pidudel ja baarides käies, olid sagedamini tarvitanud kõiki uimasteid.

Uuringu tulemuste põhjal on vene õppekeelega koolide õpilaste hulgas rohkem iga päev suitsetajaid ja elu jooksul narkootilisi aineid tarvitanuid. Alkoholi tarvitamises vastanute seas õppekeele alusel suuri erinevusi ei ole.

Ühtlasi selgus, et nende õpilaste hulgas, kes on rahul oma suhetega mõlema vanemaga, on kaks korda vähem iga päev suitsetajaid, alkoholi tarvitanuid (tarvitanud alkoholi viimase kuu jooksul vähemalt viiel korral) ja purjus olnuid (olnud purjus vähemalt kolm korda viimase aasta jooksul) ning kolmandiku võrra vähem neid, kes on elu jooksul narkootilisi aineid tarvitanuid, kui võrrelda neid õpilastega, kes ei ole rahul suhetega oma vanematega.

Summary

From February to April 2019, a survey was conducted among 8th and 9th grade students of Estonian general educational schools with the aim of assessing the use of tobacco products, alcohol and drugs by schoolchildren and their behaviour and attitudes related to the use of these three types of substances. The final sample included 2,523 students from 227 classes in 114 schools.

The results showed that cigarette smoking among schoolchildren has decreased (from 60% in 2015 to 48% in 2019). Compared to the previous survey in 2015, hookah consumption has decreased twice (from 46% to 23%). There has been a slight increase in e-cigarette use, especially among boys (from 55% to 61%), and girls have started using more snus (from 13% to 17%).

The number of schoolchildren who have consumed alcohol in their lifetime has decreased from 87% in 2015 to 82% in 2019, but alcohol consumption in the last year and month has remained the same as in the 2015 survey. The proportion of students who have been drunk during their lifetime has slightly decreased (from 38% to 34%), but the frequency of being drunk has not changed in the last year and month. Compared to the 2015 survey, the number of children who have been drunk at the age of 12 or younger has significantly decreased (from 9% to 4% for boys and from 6% to 3% for girls). Since 2011, both the amount of alcohol consumed at once (having consumed five or more so-called drinks at one time) and the frequency of consuming alcohol have decreased.

38% of Estonian students aged 15–16 say that they have used drugs and this has not changed compared to the 2015 survey. The most commonly used substances are cannabis and sedatives and / or hypnotics (without a doctor's prescription). While the cannabis lifetime use has decreased (from 26% to 21%), sedative and / or hypnotic use has increased (from 9% to 15%).

In this study, schoolchildren rated the perceived health risk associated with smoking and alcohol use higher than in the 2015 survey, but the risk associated with drug use was rated lower. The main change has taken place in the assessment of cannabis-related health risks. While 38% of students considered cannabis use to be a high risk in the past, 28% of students in this study had this opinion, even with regular cannabis use (a decline from 72% to 65%).

Compared to previous surveys, students rated their academic success lower in the 2019 survey: according to the 2019 survey, 21% less students (66%) study for grades four and five than in 2015. Students with lower educational attainment (children who study for grades two or three) are more likely to skip the school for no reason, smoke more likely every day, use alcohol and drugs more often, and are more likely to be drunk.

The majority (97%) of schoolchildren who participated in this study, use the Internet to spend their free time. One in two agreed that they spend too much time on social media, one in three has been told this by their parent, and one in six feels moody when they cannot use social media. Sport ranks second among leisure activities (82%), but compared to 2015, the number of students who exercise has decreased by 6%. Students who spend more time with friends in shopping malls, on the streets, etc., or at parties and bars in the evenings, also used all kinds of drugs more often.

According to the results of the study, there are more children who smoke every day and who have used drugs in their lifetime in Russian-speaking general education schools. There are no major differences in alcohol consumption among respondents based on the language of study.

It was also found that among students who have good relationships with both of their parents, there were twice as less everyday smokers, students who drink more frequently (drinks at least five times in the last month) and students who get drunk (have been drunk at least three times in the last year), and one-third fewer students who have used drugs in their lifetime, than those who are in bad terms with their parents.

Заключение

С февраля по апрель 2019 года было проведено исследование среди учащихся 8 и 9 классов общеобразовательных школ Эстонии с целью оценки употребления табачных изделий, алкоголя и наркотических веществ школьниками, а также поведение и отношение к употреблению этих трех видов одурманивающих веществ. Окончательная выборка включала 2523 ученика из 227 классов в 114 школах.

Результаты показали, что курение сигарет среди школьников снизилось (с 60% в 2015 году до 48% в 2019 году). По сравнению с предыдущим исследованием 2015 года потребление кальяна снизилось вдвое (с 46% до 23%). Наблюдается небольшое увеличение использования электронных сигарет, особенно среди мальчиков (с 55% до 61%), и девочки стали чаще употреблять снюс (рост с 13% до 17%).

Число школьников, употреблявших алкоголь в течение жизни, сократилось с 87% в 2015 году до 82% в 2019 году, однако потребление алкоголя за последний год и месяц осталось таким же, как в исследовании 2015 года. Доля учеников, которые в течение жизни находились в состоянии опьянения, несколько снизилась (с 38% до 34%), но частота нахождения в состоянии опьянения не изменилась за последний год и месяц. По сравнению с исследованием 2015 года число находившихся в состоянии опьянения в возрасте 12 лет и младше, значительно сократилось (с 9% до 4% среди мальчиков и с 6% до 3% среди девочек). С 2011 года снизились как употребление за один раз большего количества алкоголя (пять или более так называемых дриנקов за один раз), так и частота пьянства.

38% эстонских школьников в возрасте 15–16 лет употребляли, по их словам, какое-либо наркотическое вещество, и это не изменилось по сравнению с исследованием 2015 года. Наиболее часто используемые вещества – это конопля, успокоительные и / или снотворные препараты (без рецепта врача). В то время как употребление конопли в течение жизни сократилось (с 26% до 21%), доля потребления успокоительных и / или снотворных препаратов выросла (с 9% до 15%).

В этом исследовании школьники оценили риск для здоровья, связанный с курением и употреблением алкоголя, выше, чем в исследовании 2015 года, а риск, связанный с употреблением наркотиков – ниже. Основное изменение произошло в оценке рисков для здоровья, связанных с коноплей. Если раньше 38% учеников рассматривали употребление конопли как высокий риск, то в этом исследовании такого мнения придерживались 28% учеников, даже в случае регулярного употребления конопли (снижение с 72% до 65%).

По сравнению с предыдущими исследованиями, ученики оценили свою успеваемость ниже: согласно исследованию 2019 года, на четверки и пятерки учатся на 21% меньше учеников (66%), чем в 2015 году. Учащиеся с более низкой успеваемостью (учатся на двойки и тройки) чаще отсутствуют в школе без причины, чаще курят каждый день, чаще употребляют алкоголь и наркотические вещества и чаще находятся в состоянии опьянения.

Большинство ответивших школьников (97%) используют Интернет, чтобы проводить свое свободное время. Каждый второй согласился с утверждением, что они проводят слишком много времени в социальных сетях, каждому третьему об этом говорили их родители, а каждый шестой чувствует себя не в духе, когда не может пользоваться социальными сетями. Спорт занимает второе место среди способов проведения досуга (82%), но по сравнению с 2015 годом количество занимающихся спортом сократилось на 6%. Ученики, которые проводят больше времени с друзьями в торговых центрах, на улицах и в других местах вне помещения или ходят по вечерам на вечеринки и сидят в барах, также чаще употребляли все одурманивающие вещества.

Согласно результатам исследования, в школах с русским языком обучения больше тех, кто ежедневно курит, а также употреблял в течение жизни наркотические вещества. В употреблении алкоголя нет существенных различий в зависимости от языка обучения.

Также выяснилось, что среди учеников, которые довольны своими отношениями с обоими родителями, вдвое меньше тех, кто ежедневно курит, употреблял алкоголь (употребляли алкоголь по крайней мере пять раз за последний месяц) и находился в состоянии опьянения (по крайней мере три раза за последний год), и на треть меньше тех, кто в течение жизни употреблял наркотические вещества, по сравнению с теми, кто недоволен своими отношениями с родителями.

1.Sissejuhatus

2019. aastal korraldati juba seitsmendat korda uuring, et hinnata Eesti kooliõpilaste hulgas tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamist ning nende kolme uimasti tarvitamisega seotud käitumist ja hoiakuid. Eesti uuring on osa rahvusvahelisest uuringust „European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs” (ESPAD), milles osales ligikaudu 100 000 õpilast rohkem kui 35 riigist. Rahvusvahelist uuringut on korraldatud alates 1995. aastast iga nelja aasta järel ja alates esimesest uuringust on selles osalenud ka Eesti õpilased. Andmete kogumine ühtsete, standardiseeritud meetodite alusel võimaldab riikide tulemusi võrrelda. Uuringu järjepidev ja regulaarne korraldamine annab aluse muutuste jälgimiseks ajas, mis suurendab iga uue uuringulaine lisandudes uuringutulemuste väärtust.

Rahvusvahelist uuringut koordineerib Lissabonis asuv Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA). Eesti uuringu vastutav korraldaja on Tervise Arengu Instituut (TAI) ja uuringu korraldamine on rahastatud „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020” raames.

Selles uuringuaruandes antakse ülevaade Eesti 15–16-aastaste kooliõpilaste tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamisest ning kirjeldatakse noorte hoiakuid uimastitarvitamise suhtes ja suhtumist sellesse. Eraldi käsitletakse uimastitarvitamist Eesti eri piirkondades ja sõltuvalt õpilase kooli õppekeelest. Veel hinnatakse uimastitarvitamise seost perekondlike ja koduga seotud teguritega, samuti koolist puudumise, õppeedukuse ja vaba aja veetmisega (sh sotsiaalmeedia kasutamise sageduse, mõne elektroonikaseadmega mängimisega) ning suhetega sõpradega. Lisaks uuritakse, kust saavad noored uimastite kohta teavet ja missuguseid infoallikaid nad usaldavad. Käsitletakse ka noorte sotsiaalseid oskuseid ning nende seost uimastitarvitamise ja teiste teguritega.

Kuna 2019. aasta rahvusvahelise uuringu tulemused ei olnud Eesti uuringuaruande valmimise ajal veel kättesaadavad, siis ei ole siinses aruandes esitatud riikide võrdlust. Need võrdlused ja varasemate uuringute ingliskeelsed kokkuvõtted on kättesaadavad ESPAD-i uuringu veebisaidil <http://www.espad.org/>. Eelmiste Eesti uuringute tulemused on avaldatud trükitud kogumikena (nr 1–6). Viimase kahe uuringu raporti täisversioon on allalaaditav TAI veebisaidilt ([2011. aasta uuringu raport](#) ja [2015. aasta uuringu raport](#)).

Avaldame tänu uuringus osalenud koolidele ja õpetajatele. Kindlasti kuulub meie suurim tänu õpilastele, kes olid nõus küsimustele vastama.

2. Materjal ja meetodid

Uuringu sihtrühmas olid Eesti üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside õpilased. Valimi koostamisel võeti aluseks Haridus- ja Teadusministeeriumist tellitud üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside komplektide nimekiri. Rahvusvaheliselt ette nähtud minimaalse valimimahu (2400 õpilast, sh 1200 poissi ja 1200 tüdrukut) saavutamiseks kaasati uuringusse 136 kooli ja igast koolist oli kavandatud osalema kaks klassi. Koolide lõplikuks osalusmääraks kujunes 84% (114 kooli ja 227 klassi).

Valimisse sattunud koolide direktoritele saadeti uuringut tutvustav kiri kutsega osaleda uuringus. Kui koolidelt oli saadud uuringus osalemise nõusolek, paluti koolil saata uuringut tutvustav kiri eKooli infosüsteemi kaudu või mõnel muul viisil ka lastevanematele. Selle kirjaga teavitati vanemaid ja paluti vanemal koolile teatada, kui ta ei soovi, et tema laps uuringus osaleb.

Andmeid aitas koguda Turu-uuringute AS ja koolides kohapeal küsitlesid enne väljaõppe saanud küsitlejad. Küsimustele vastamiseks oli kavandatud üks klassitund, mille jooksul õpilased täitsid klassiruumis küsimustiku (eesti või vene keeles, kooli õppekeelest lähtudes). Küsitleja tutvustas uuringut, selgitas küsimustiku täitmise reegleid ja jälgis vastamise ajal klassis korda, et tagada vastamisel anonüümsus. Küsimustiku täitmise järel pani õpilane oma ankeedi ümbrikusse ja sulges selle. Küsitleja kogus ümbrikud kokku ja edastas need uuringu koordinaatorile. Küsitlus tehti koolides ajavahemikul veebruar kuni aprill 2019.

Küsimustikest saadud andmed sisestati kodeeritult andmebaasi ja saadeti keskselt puhastamiseks rahvusvahelisse uuringukeskusse. Seal järgiti kõikide uuringus osalenud riikide andmebaaside kodeerimiseks ja puhastamiseks koostatud ühtseid reegleid, et tagada andmete võrreldavus. Lõplik küsimustike arv oli 2523 (vt lisatabel 1).

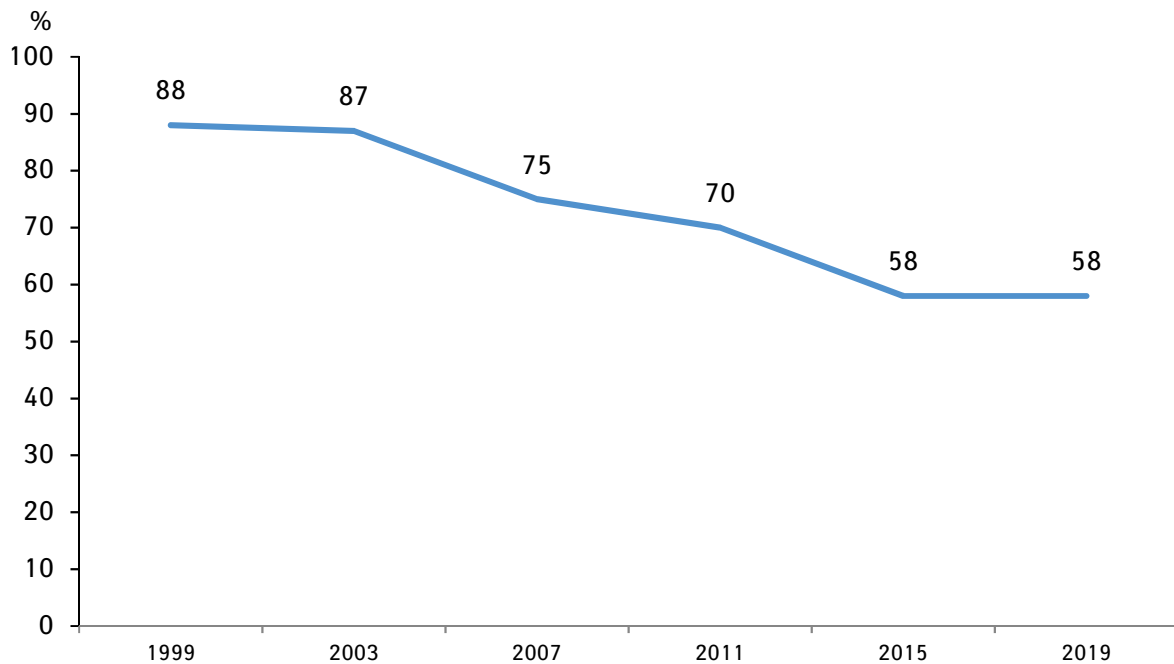
Andmete kirjeldamiseks on kasutatud absoluutset (n) ja suhtelist sagedust (%). Andmeid analüüsiti andmetöötlusprogrammis Stata 15. Uringuaruande lõpus olevad lisatabelid annavad tulemustest põhjalikuma ülevaate.

Uuringu tegemiseks saadi luba Tallinna meditsiiniuuringute eetikakomiteelt.

3. Uimastite kättesaadavus

3.1. Sigarettide kättesaadavus

Tubakatoodetest uuriti ainult sigarettide kättesaadavust. Natuke üle poole (58%) õpilastest peab sigarette kergesti kättesaadavaks ja see hinnang ei ole viimase nelja aasta jooksul muutunud (vt joonis 1). Poiste ja tüdrukute hinnang on sarnane (vt lisatabel 2).

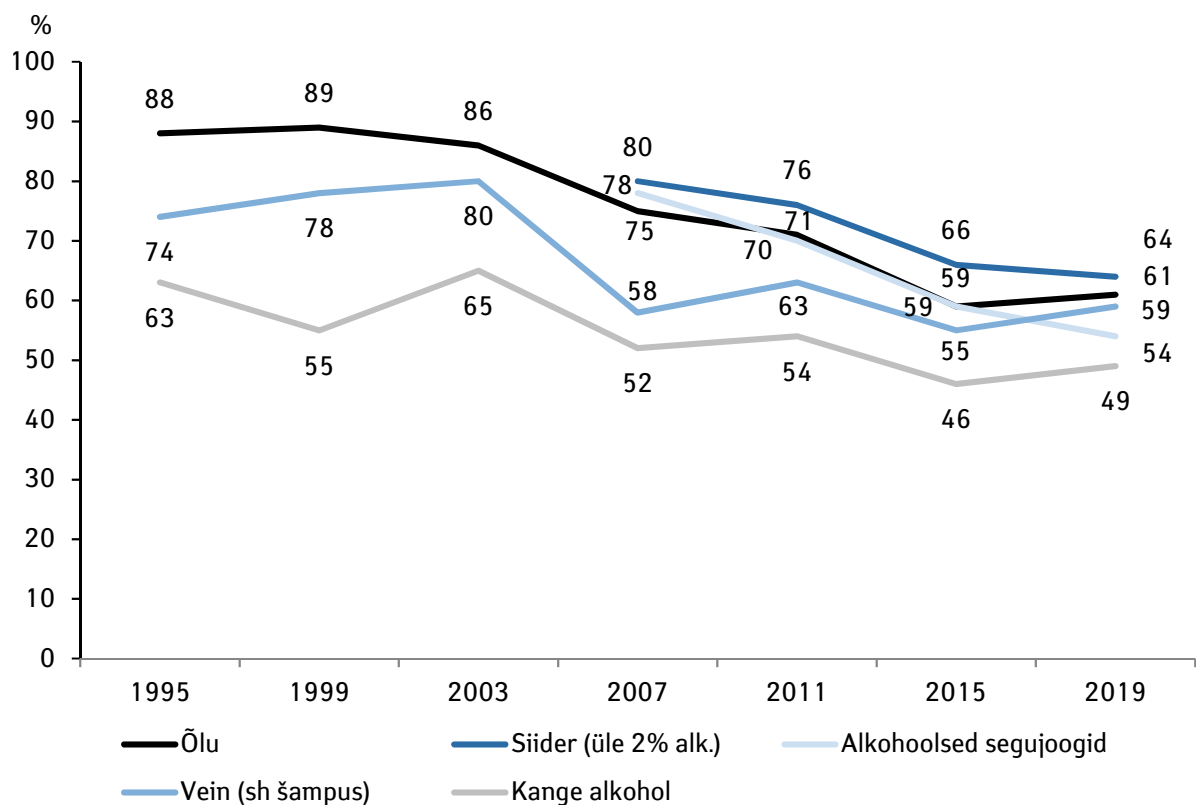

Joonis 1. Õpilaste hinnangud sigarettide kättesaadavusele (vastuste „Küllalt kerge“ ja „Väga kerge“ andnute osakaal) 1999–2019, %

3.2. Alkoholi kättesaadavus

Kõige kergemini kättesaadavaks peavad õpilased siidrit (65%), seejärel õlut (61%), veini (59%) ja alkoholiga segujooke (54%) (vt lisatabel 2). Kanget alkoholi hindab kergesti kättesaadavaks 49% õpilastest, st iga teine.

Viimase nelja aasta jooksul ei ole hinnangutes suuri muutusi toimunud. Võrreldes eelmise uuringu tulemustega peavad õpilased mõnevõrra sagedamini kergeks veini ja kange alkoholi kättesaadavust, samal ajal on vähenenud alkoholiga segu jookide kättesaadavuse kergeks hindamine (vt joonis 2).

Joonis 2. Õpilaste hinnangud alkoholi kättesaadavusele (vastuste „Küllalt kerge“ ja „Väga kerge“ andnute osakaal) 1995–2019, %

Kui küsida õpilastelt, kust nad said alkoholi viimasel tarvitamiskorral, siis kõige sagedamini vastati, et alkoholi saadi sõpradelt, vanematelt või kellegi teise kaudu. Alkoholi hankimise kohtades suuri muutusi ei ole toimunud. Võrreldes 2015. aastaga saadi alkoholi selle uuringu järgi pisut harvem sõprade kaudu ja vähem osteti ise, muus osas on jäänud näitajad samaks (vt tabel 1).

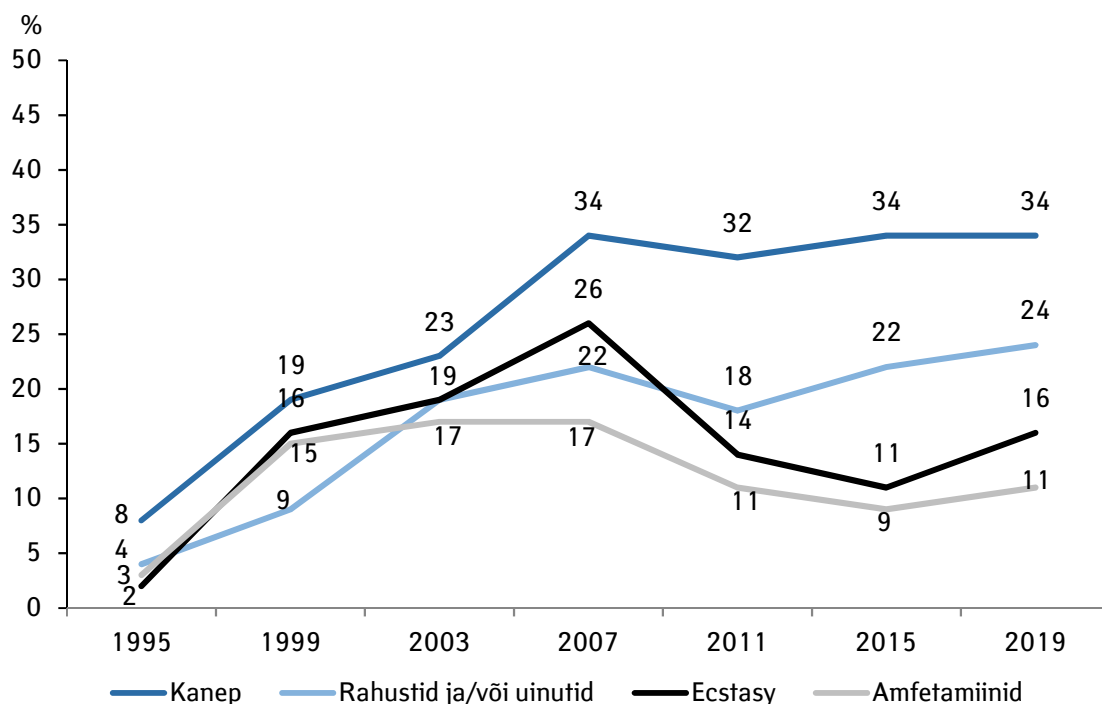
Tabel 1. Õpilaste nimetatud alkoholi saamise koht viimasel alkoholi tarvitamise korral 2015 ja 2019, %

Alkoholi saamise koht	2015		2019	
	Arv	%	Arv	%
Sõbrad ostsid või pakkusid mulle	949	46	862	42
Ema või isa pakkus mulle	487	23	479	23
Keegi teine ostis või pakkus mulle	360	17	395	19
Võtsin kodust	190	9	204	10
Keegi, keda ma ei tunne, ostis või pakkus mulle	116	6	142	7
Ostsin toidupoe, alkoholipoest, bensiinijaamast	153	7	101	5
Ema või isa ostis mulle	87	4	68	3
Ostsin pubist, restoranist	30	1	23	1

3.3. Narkootiliste ainete kättesaadavus

Narkootilistest ainetest küsiti ainult kanepi, rahustite ja/või uinutite, *ecstasy* ja amfetamiinide kättesaadavuse kohta. Viimaste aastate jooksul ei ole õpilaste hinnang kanepi kättesaadavusele muutunud: endiselt peab ligikaudu kolmandik õpilasi kanepi kättesaadavust kergeks (vt joonis 3). Peaaegu veerand vastanuist hindab ka rahustite ja/või uinutite (ilma arsti korralduseta) kättesaadavust kergeks.

Võrreldes 2015. aastaga on seekordse uuringu tulemuste põhjal kasvanud stimulantide (st *ecstasy*, amfetamiin) kättesaadavuse kergeks pidamine ja seda just *ecstasy* puhul (kasv 11%-lt 16%-le, vt lisatabel 2).

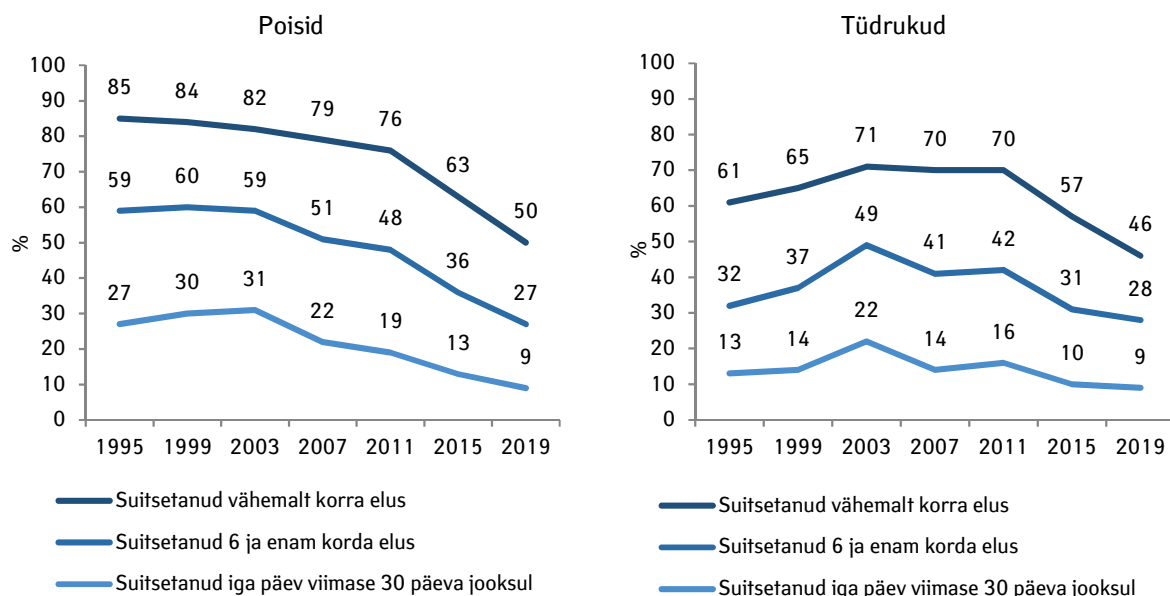
Joonis 3. Narkootilisi aineid (kanep, rahustid ja/või uinutid, *ecstasy* ja amfetamiinid) küllalt ja väga kergesti kättesaadavaks hinnanud õpilaste osakaal 1995–2019, %

4. Tubakatoodete tarvitamine

4.1. Sigarettide suitsetamine, suitsetamise sagedus ja suitsetamise alustamise vanus

Noorte suitsetamine on alates 2003. aastast järjest vähenenud. Vähem kui pooled (48%) õpilased on vähemalt korra elu jooksul suitsetanud või suitsetamist proovinud, 28% on elu jooksul suitsetanud üle kuue korra ja ligikaudu kümnendik (9%) õpilastest on regulaarsed suitsetajad, st suitsetanud viimase kuu jooksul iga päev (vt lisatabelid 3, 3a ja 3b).

Kui võrrelda 2019. aasta uuringus osalenud poiste ja tüdrukute suitsetamise kogemust ja sagedust, siis on need näitajad võrdlemisi sarnased – soolisi erinevusi ei ole (vt joonis 4). Suur muutus on toimunud võrreldes esimeste uuringuaastatega ja seda eriti poiste puhul: 20 aasta jooksul on nende hulgas ligikaudu kaks korda vähenenud nende hulk, kes on elu jooksul suitsetanud vähemalt kuus korda, ka iga päev suitsetajate hulk on üle kolme korra kahanenud. Tüdrukute hulgas algas suitsetamise ulatuslikum vähenemine pärast 2011. aastat.

Joonis 4. Suitsetamine ja suitsetamissagedus elu jooksul ning viimase 30 päeva jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 1995–2019, %

Esimest korda proovis suitsetamist 11-aastaselt või nooremalt 17% poistest ja 9% tüdrukutest (vt tabel 2). Igapäevast suitsetamist alustati kõige sagedamini 14–15-aastaselt, sealjuures alustasid poisid sigarettidega katsetamist mõnevõrra nooremana kui tüdrukud.

Tabel 2. Sigarettide suitsetamise alustamise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Suitsetas esimese sigareti						
Poisid	49	17	6	8	11	9
Tüdrukud	54	9	5	9	12	11
Hakkas suitsetama iga päev						
Poisid	85	2	1	2	5	4
Tüdrukud	86	0	1	3	5	5

4.2. Teiste tubakatoodete tarvitamine

Üle poole (54%) õpilastest on enda sõnul proovinud e-sigaretti vähemalt korra elu jooksul, 20% on neid suitsetanud viimase 12 kuu jooksul ja 15% viimase kuu jooksul. Viimase kuu jooksul sigaretti suitsetanutest suitsetas 18% peaaegu iga päev e-sigaretti. E-sigarettide katsetamist alustati peamiselt vanuses 13–15 aastat (82% elu jooksul e-sigaretti suitsetanutest). Nendest, kellel on e-sigarettide suitsetamise kogemus, oli 53% suitsetanud varem sigaretti. Poiste hulgas on elu jooksul e-sigarettide tarvitamine võrreldes 2015. aastaga pisut suurenenud, muus osas aga e-sigarettide tarvitamises muutusi ei ole (vt tabel 3).

Üle veerandi (27%) õpilastest on vesipiipu proovinud, 18% on seda tarvitanud viimase aasta jooksul ja 7% viimase kuu jooksul. Võrreldes eelmise uuringuga on vesipiibu populaarsus märkimisväärselt kahanenud, eriti just elu jooksul tarvitamise puhul ja ühtemoodi nii poiste kui ka tüdrukute hulgas (vt tabel 3).

Mokatubaka tarvitamine on koolinoorte hulgas sagenenud 21%-lt 2015. aastal 26%-le 2019. aastal. Suurem kasv on olnud tüdrukute seas nii elu jooksul kui ka viimase kuu jooksul tarvitamises (vt tabel 3).

Vt nende teemade kohta ka lisatabeleid 4, 4a ja 4b.

Tabel 3. E-sigarettide, vesipiibu ja mokatubaka tarvitamine elu jooksul ja viimase 30 päeva jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2015 ja 2019, %

	2015	2019
Elu jooksul suitsetanud e-sigarette		
Poisid	55	61
Tüdrukud	47	48
Viimase 30 päeva jooksul suitsetanud e-sigarette		
Poisid	18	17
Tüdrukud	11	12
Elu jooksul suitsetanud vesipiipu		
Poisid	47	28
Tüdrukud	45	26
Viimase 30 päeva jooksul suitsetanud vesipiipu		
Poisid	12	7
Tüdrukud	10	8
Elu jooksul tarvitanud mokatubakat		
Poisid	29	32
Tüdrukud	13	20
Viimase 30 päeva jooksul tarvitanud mokatubakat		
Poisid	10	17
Tüdrukud	3	9

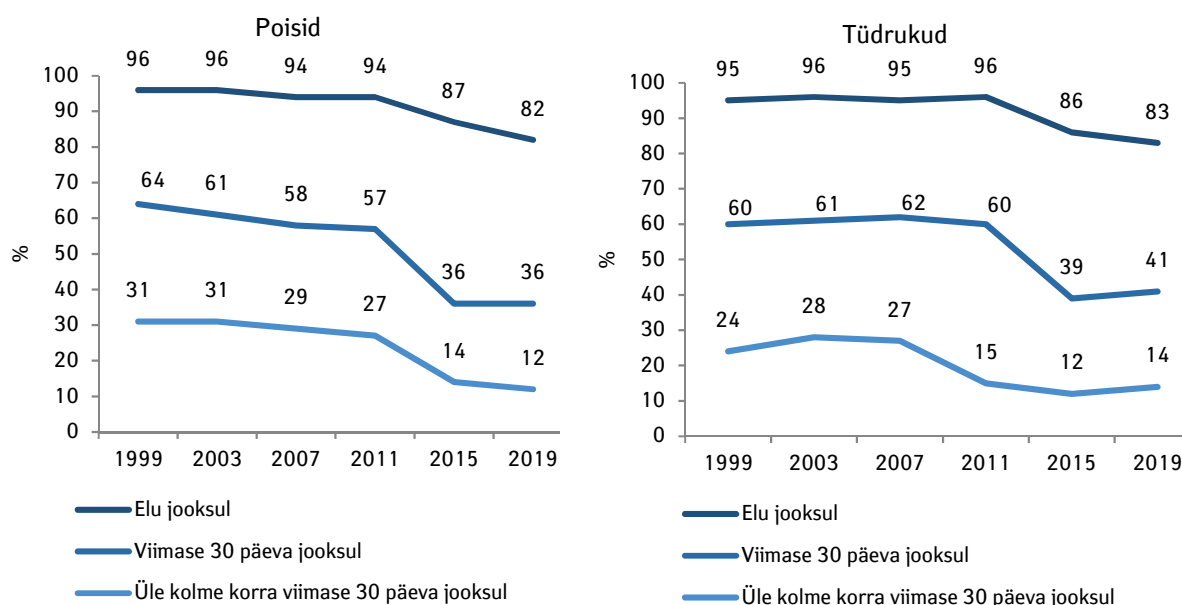
5. Alkoholi tarvitamine

5.1. Alkoholi tarvitamise sagedus, tarvitatud alkoholi liigid ja tarvitamise alustamise vanus

20 aasta jooksul on märkimisväärselt vähenenud elu jooksul alkoholi tarvitanud 15–16-aastaste noorte osakaal, täpsemalt on see kahanenud 96%-lt 1999. aastal 83%-ni 2019. aastal.

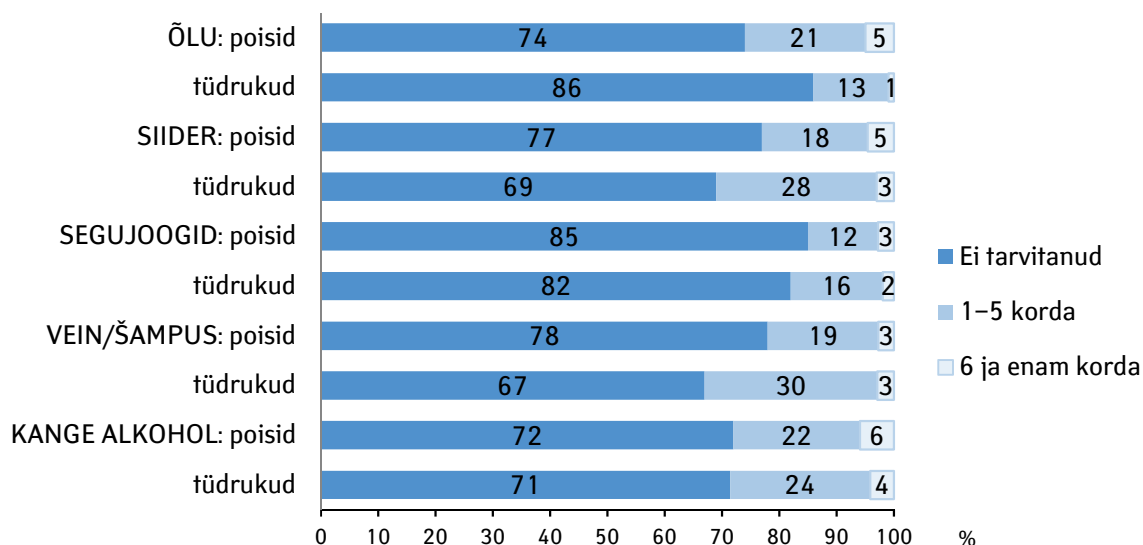
2019. aastal oli viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanud 67% koolinoortest. Kui aastail 2011–2015 toimus järsk langus viimase 30 päeva jooksul alkoholi tarvitamises, siis hiljem ei ole muutusi olnud (38% 2015. aastal ja 39% 2019. aastal). Ühtlasi on jäänud samaks peaaegu kord nädalas (vähemalt kolm korda viimase 30 päeva jooksul) alkoholi tarvitanud noorte hulk (sarnaselt 13% nii 2015. kui ka 2019. aastal).

Kui võrrelda poisse ja tüdrukuid, siis on nende puhul elu jooksul alkoholi tarvitanute või proovinute hulk sarnane, kuid viimase kuu jooksul alkoholi tarvitanuid on tüdrukute hulgas rohkem (vt joonis 5). Samamoodi on tüdrukute seas rohkem neid, kes on viimase kuu jooksul joonud vähemalt ühel joomiskorral viis või rohkem drinki (34% tüdrukutest ja 31% poistest). Üheks dringiks ehk alkoholiühikuks loeti 33 cl õlut või 12 cl veini või 4 cl kanget alkoholi (kangus 30–40%) (vt lisatabelid 3, 5 ja 6).

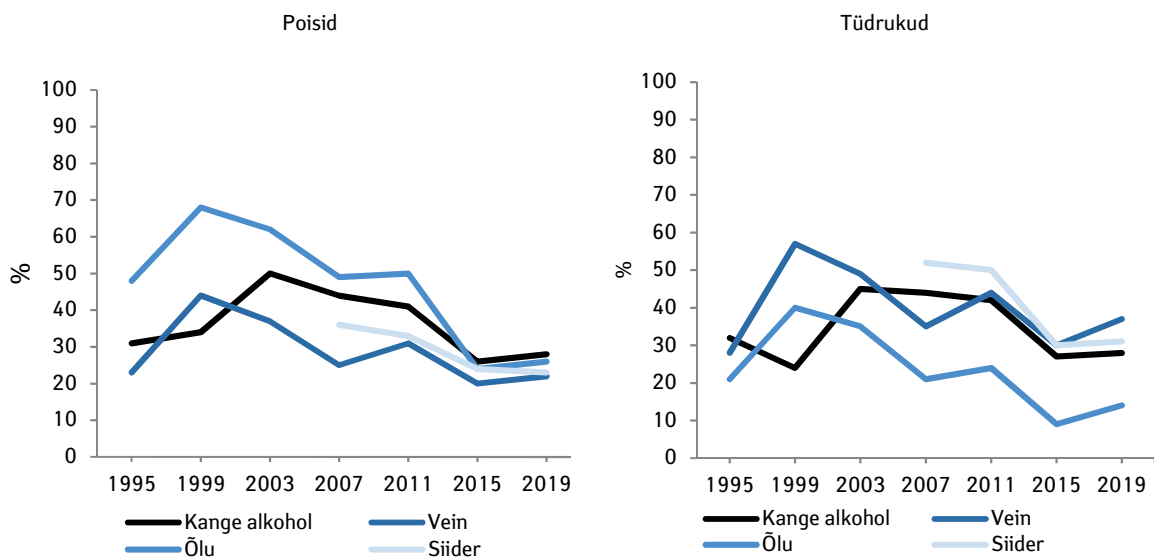
Joonis 5. Alkoholi tarvitamise sagedus poiste ja tüdrukute hulgas 1999–2019, %

Kui võrrelda eri alkoholiliikide tarvitamist viimase 30 päeva jooksul, siis kõige sagedamini nimetasid koolinoored uuringus kanget alkoholi (28%), veini (27%) ja siidrit (27%) ning pisut vähem õlut (20%) ja vähese alkoholisisaldusega segujooke (17%). Tüdrukud eelistavad pigem veini ja siidrit, poisid tarvitavad sagedamini õlut, kuid kange alkoholi ja väiksema alkoholisisaldusega segu jookide tarvitamises soolist erinevust ei ole (vt joonis 6). Nagu viimase kuu jooksul alkoholi tarvitamise puhul nii tarvitasid õpilased ka viimasel joomiskorral enamasti veini (37%), kanget alkoholi (34%) või siidrit (35%) (vt lisatabel 7).

Joonis 6. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkohoolsete jookide tarvitamise sagedus liigi alusel poiste ja tüdrukute hulgas, %

Kui kõrvutada uuringuaastaid ja eri alkoholiliikide tarvitamist, on näha suur langus kõikide alkoholiliikide tarvitamises aastail 2011–2015, ning kui võrrelda käesolevat uuringut eelmisega, on tulemused üldjoontes sarnased (vt joonis 7). Mõnevõrra on viimase nelja aasta jooksul sagenenud tüdrukute hulgas veini (30%-lt 37%-le) ja õlle (9%-lt 14%-le) tarvitamine, poiste puhul alkoholi tarvitamises suuri muutusi ei ole olnud.

Joonis 7. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkohoolsete jookide liigid poiste ja tüdrukute hulgas 1995–2019, %

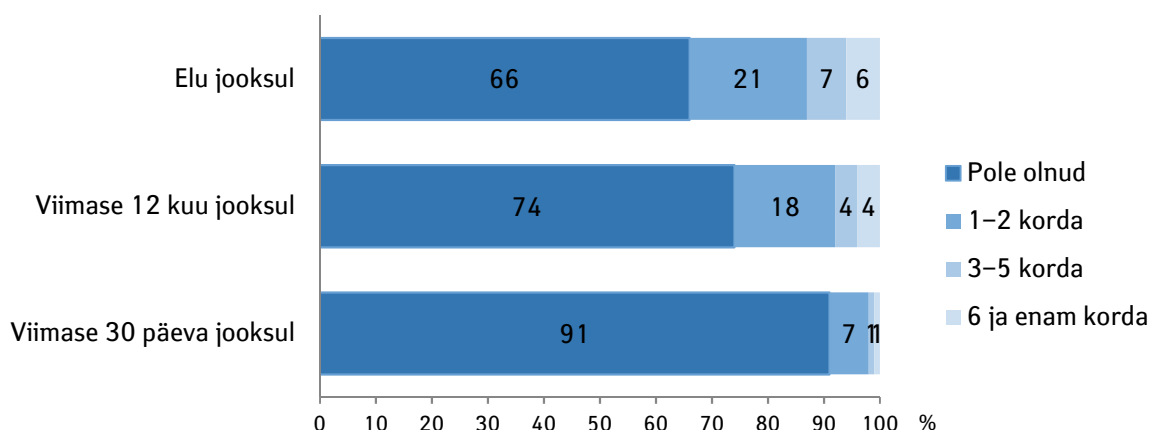
Iga viies õpilane (20%) on tarvinud esimest korda alkoholi (vähemalt ühe klaasi) 12-aastaselt või nooremalt. Poisid on alkoholi proovinud nooremalt kui tüdrukud (vt tabel 4).

Tabel 4. Alkoholi esmatarvitamise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Tarvitas esimest korda alkoholi (vähemalt ühe klaasi)						
Poisid	28	14	9	12	19	18
Tüdrukud	25	11	7	13	24	20

5.2. Purjus olemine, selle sagedus ja purjus olija vanus

Purjus on olnud iga kolmas 15–16-aastane noor vähemalt korra elu jooksul, ligikaudu veerand noori viimase aasta jooksul ja ligikaudu kümnendik viimase kuu jooksul (vt joonis 8). Suurem osa noori on olnud purjus üks-kaks korda, pisut üle kümnendiku noortest aga vähemalt kolm korda.

Joonis 8. Purjus olemise sagedus eri ajavahemikel, %

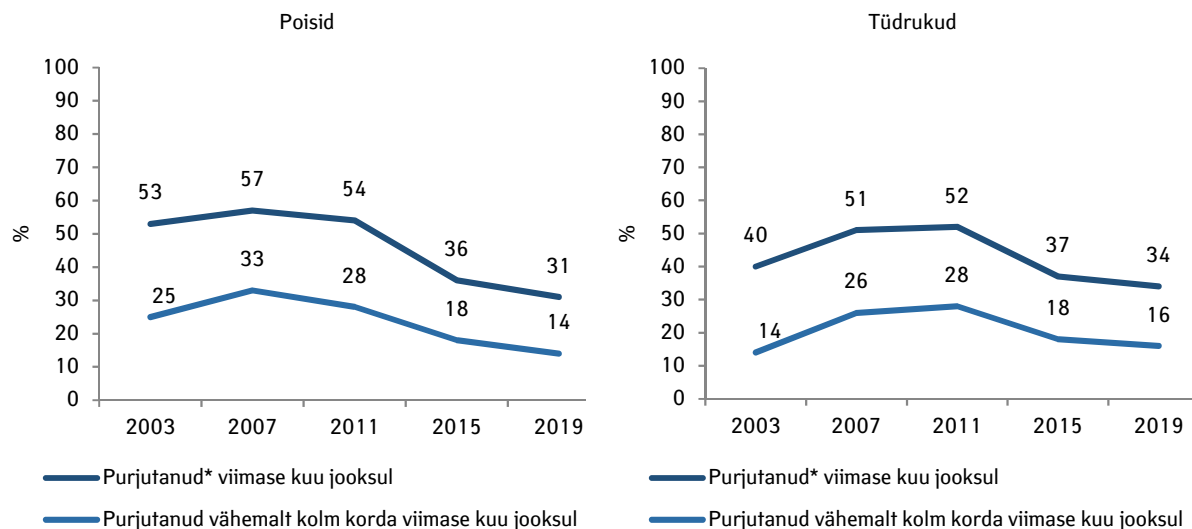
Esimest korda on õpilane olnud purjus enamasti 14–15-aastaselt, poiste ja tüdrukute hulgas selles erinevusi ei ole (vt tabel 5). Kui võrrelda 2015. aasta uuringuga, siis 2019. aastaks on vähenenud 12-aastaselt või nooremana purjus olnute arv (poiste hulgas 9%-lt 4%-le ja tüdrukute seas 6%-lt 3%-le).

Tabel 5. Esimest korda purjus olemise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Esimest korda purjus						
Poisid	55	2	2	7	13	21
Tüdrukud	55	1	2	8	14	20

Kui võrrelda eri uuringuaastaid, siis alates 2011. aastast on vähenenud õpilaste purjutamise sagedus, st on vähem neid, kes on tarvitanud vähemalt ühel joomiskorral vähemalt viis drinki. Sealjuures on poiste hulgas langus mõnevõrra suurem kui tüdrukute hulgas (vt joonis 9).

Ligikaudu kolmandik (32%) noortest oli viimase kuu jooksul purjutanud, neist 15% vähemalt kolmel korral. Viimase kuu jooksul on tüdrukud purjutanud pisut sagedamini kui poisid (vastavalt 16% ja 14%, vt lisatabel 8).

Joonis 9. Purjutamine viimase kuu jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2003–2019, %

* Joonud vähemalt viis drinki ühel joomiskorral. Üheks dringiks ehk alkoholiühikuks loeti 33 cl õlut või 12 cl veini või 4 cl kanget alkoholi (kangus 30–40%).

Lisaks hinnangule purjutamise kohta (ühel joomiskorral tarvitatud alkoholi koguse kohta) paluti õpilastel hinnata oma joobes olemise astet viimasel alkoholi tarvitamise korral (skaala: 1 „Üldse mitte“... 10 „Nii purjus, et ei mäleta, mis toimus“). Vastanutest 36% hindas, et nad ei ole üldse olnud purjus, 22% hindas oma joobeseisundi keskmisest tugevamaks (vähemalt 5 palli) ning 2% oli enda hinnangul olnud purjus mälukaotuseni (sarnaselt tüdrukute ja poiste hulgas) (vt lisatabel 9).

5.3. Alkoholi tarvitamise motiivid

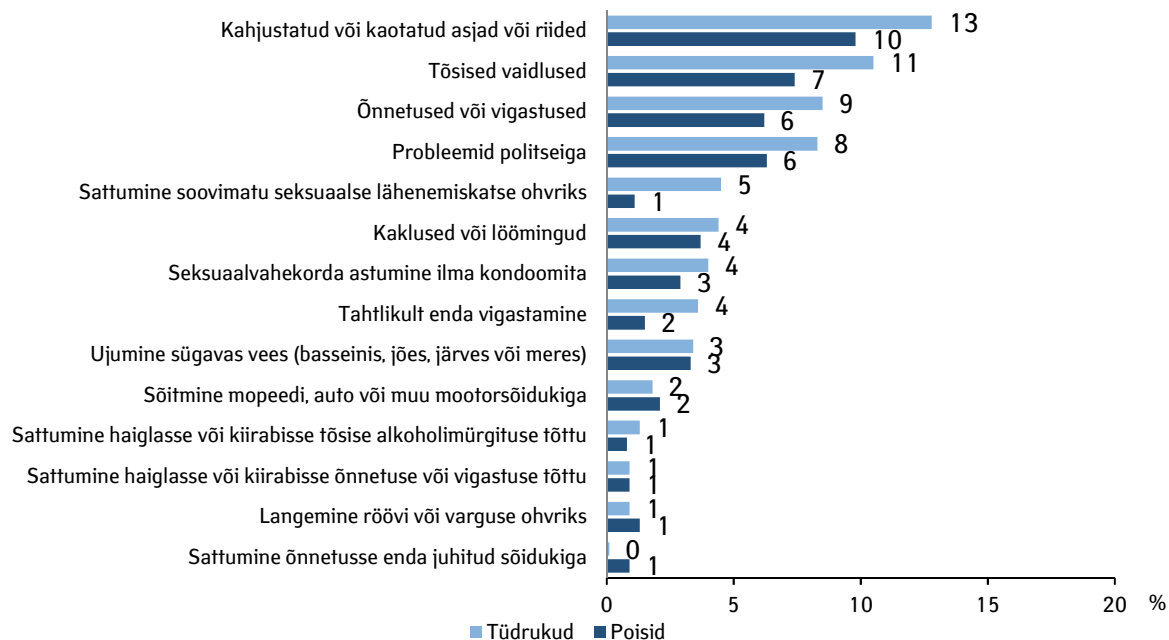
Noortelt küsiti ka alkoholi tarvitamise motiivide kohta (vt tabel 6). Kõige sagedamini tarvitavad nad enda sõnul alkoholi põhjusel, et see aitab tuju tõsta, muudab koosviibimise lõbusamaks ja peo paremaks. Samas on suhteliselt vähe neid, kes enda sõnul tarvitavad alkoholi selleks, et kuuluda meelepärasesse seltskonda, mitte tunda ennast kõrvalejätuna ja meeldida teistele.

Tabel 6. Alkoholi tarvitamise motiivid, %

	Mitte kunagi	Harva	Vahel	Enamasti	Alati
Aitab tuju tõsta	57	10	13	13	7
See muudab koosviibimise lõbusamaks	55	11	13	14	7
See on lihtsalt lõbus	56	13	11	13	7
See muudab peod ja tähistamised paremaks	59	11	12	12	6
Aitab pidu nautida	60	11	12	12	5
Sulle meeldib see tunne	60	12	13	10	5
Unustada oma probleemid	69	11	8	7	5
Aitab, kui tunned masendust või ärevust	71	10	10	6	3
Tunda joovastust	70	12	9	6	3
Kuuluda meelepärasesse seltskonda	75	11	8	4	2
Mitte tunda end kõrvalejätuna	82	9	5	2	2
Meeldida teistele	85	9	3	2	1

5.4. Alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid

Alkoholi tarvitamine on sageli seotud probleemidega. Loetletud probleemidest märkisid õpilased sagedamini seda, et alkoholi tarvitamise käigus kahjustati või kaotati asju või riideid, tekkis tõsiseid vaidlusi, õnnetusi või vigastusi või probleeme politseiga (vt joonis 10 ja lisatabel 10).

Joonis 10. Viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid poiste ja tüdrukute hulgas, %

6. Narkootiliste ainete tarvitamine

6.1. Narkootiliste ainete tarvitamine üldiselt

Üle kolmandiku (38%) Eesti 15–16-aastastest kooliõpilastest on enda sõnul tarvitanud mõnda narkootilist ainet. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on see arv jäänud samaks. Varasemates uuringutes on elu jooksul mõnda sellist ainet tarvitanute osakaalud vastavalt 15% (1999. aastal), 24% (2003. aastal), 30% (2007. aastal) ja 32% (2011. aastal).

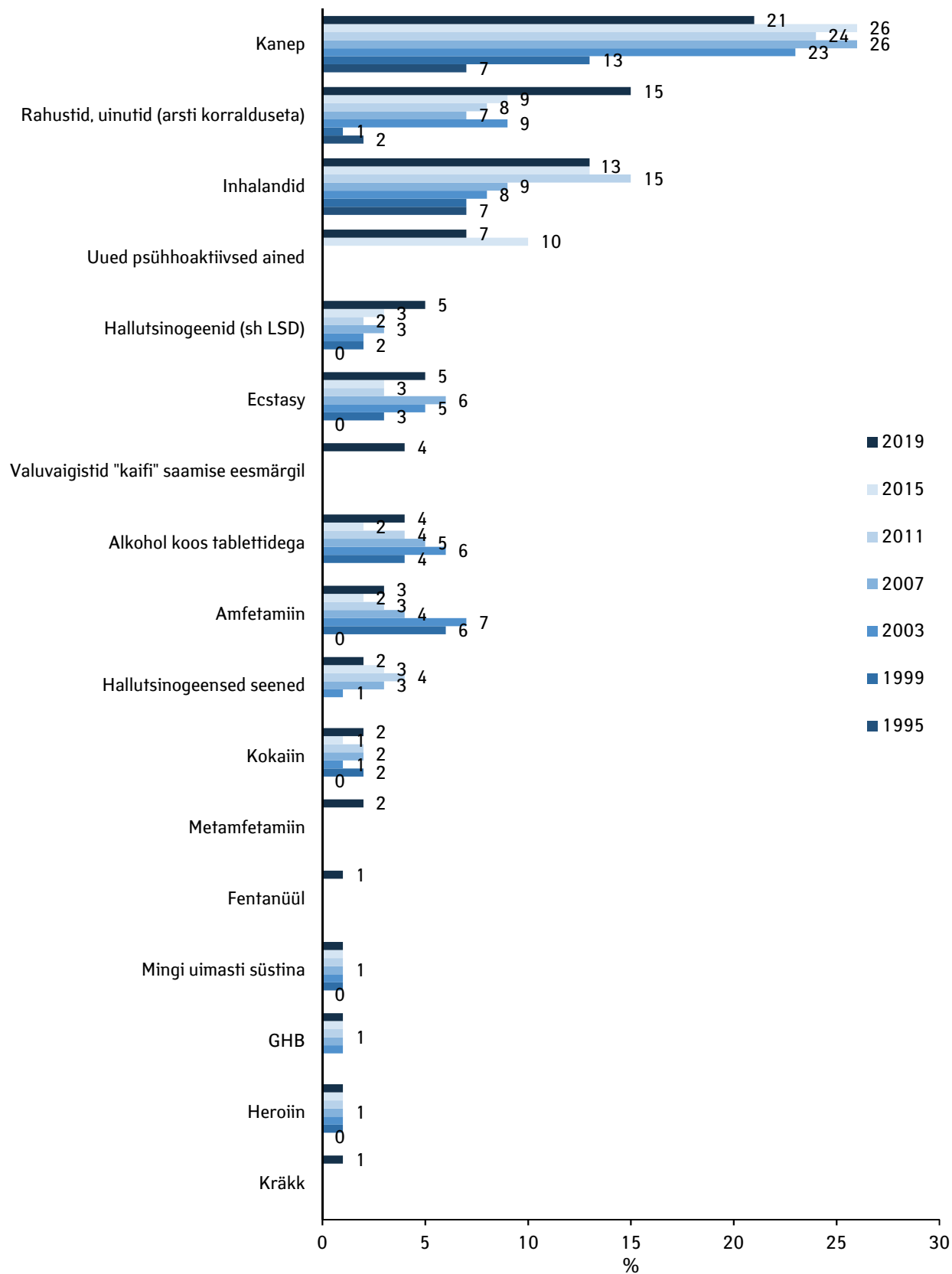
Noorte seas on levinuim narkootiline aine kanep, mille tarvitamisega seotud käitumist on põhjalikumalt käsitletud alapeatükis 6.2. Muud narkootilist ainet¹ on tarvitanud 23% õpilastest (2015. aastal 15%, 2011. aastal 18% ja 2017. aastal 19%). Need ained on kõige sagedamini rahustid ja/või uinutid (ilma arsti korralduseta), inhalandid (nt bensiin, liimid, lakid, lahustid) ja uued psühhoaktiivsed ained (vt joonis 11). Viimase nelja aasta jooksul on kasvanud rahustite ja/või uinutite (9%-lt 15%-le), *ecstasy* (3%-lt 5%-le) ja hallutsinogeenide (3%-lt 5%-le) tarvitamine (vt joonis 11).

Kui üldjuhul piirduakse narkootiliste ainete ühe-kahekordse proovimisega, siis *ecstasy*t, inhalante, rahusteid ja/või uinuteid ning uusi psühhoaktiivseid aineid on ligikaudu kolmandik õpilasi tarvitanud rohkem kui kaks korda elu jooksul. Kanepit tarvitanutest on ligikaudu kaks kolmandikku (68%) tarvitanud kanepit üle kahe korra (vt joonis 12).

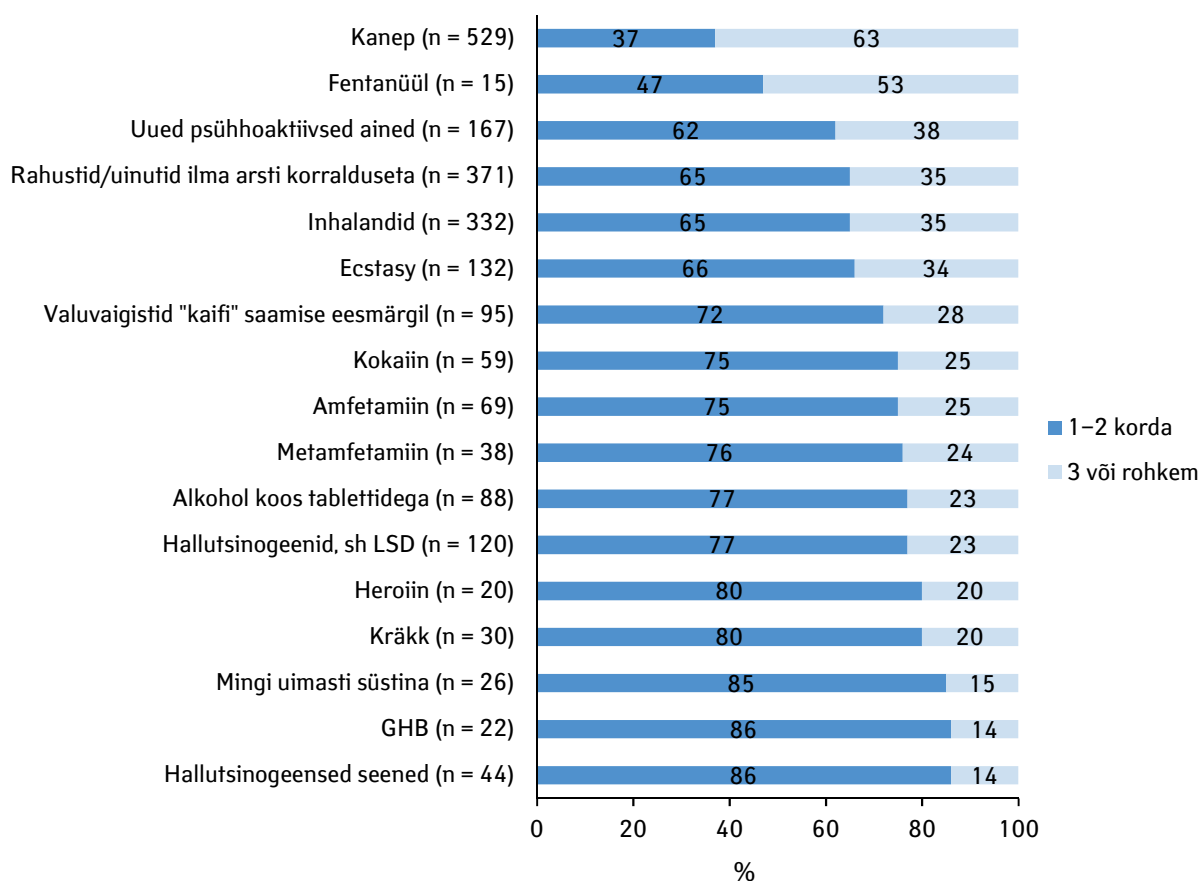
Elu jooksul tarvitatud ainetest on tüdrukute hulgas kõige sagedasemad rahustid ja/või uinutid (ilma arsti korralduseta) (tüdrukud: 18%, poisid: 12%) ning inhalandid (15% vs. 12%). Poiste hulgas on mõnevõrra sagedasem LSD (poisid: 6%, tüdrukud: 3%). Stimulantide (amfetamiin, *ecstasy*, kokaiin) tarvitamise sageduses poiste ja tüdrukute vahel erinevusi ei ole.

Narkootiliste ainetega katsetamist alustatakse eelkõige 14–15-aastaselt, poisid teevad seda pisut varem kui tüdrukud.

Vt nende teemade kohta ka lisatabeleid 3, 5, 6 ja 11.

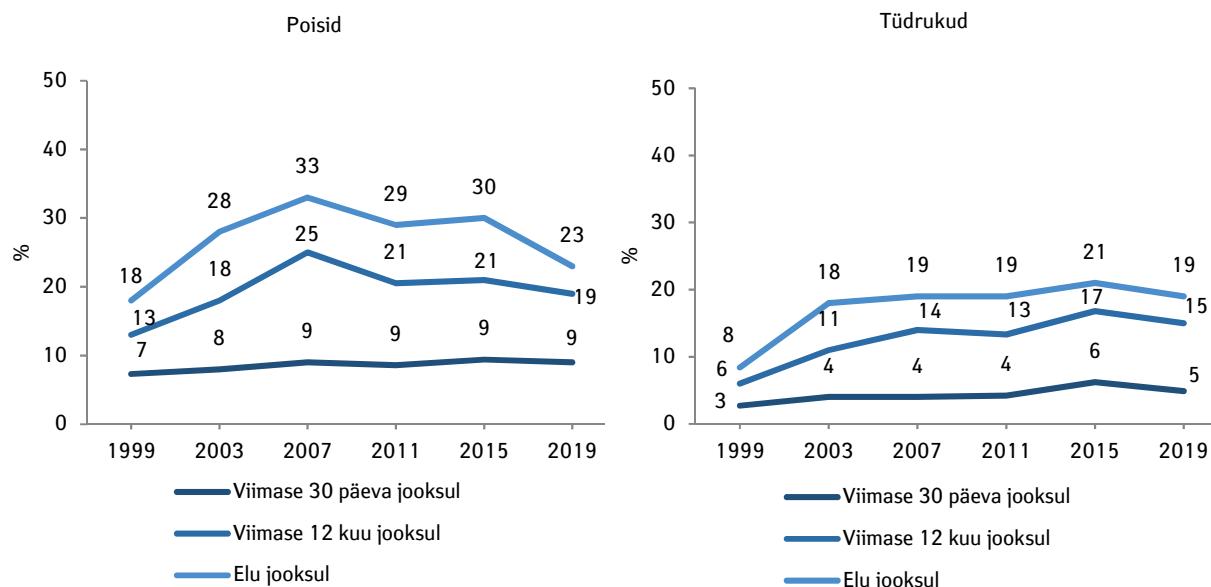
Joonis 11. Elu jooksul vähemalt korra mõnda narkootilist ainet tarvitanud õpilaste osakaal narkootilise aine alusel 1995–2019, %

Joonis 12. Narkootiliste ainete tarvitamise sagedus elu jooksul aine liigi alusel, %

6.2. Kanepi tarvitamine

Nende koolinoorte arv, kes on vähemalt korra elu jooksul kanepit proovinud ja /või tarvitanud, on 5% võrra vähenenud: (26%-lt 2015. aastal 21%-le 2019. aastal). Viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitanute arv on samuti kahanenud (19%-lt 2015. aastal 17%-le 2019. aastal), ent viimase 30 päeva jooksul kanepit tarvitanute osakaal ei ole palju muutunud (8% 2015. aastal ja 7% 2019. aastal). Poiste hulgas on kanepit tarvitanuid mõnevõrra rohkem kui tüdrukute hulgas (vt joonis 13).

Joonis 13. Kanepi tarvitamine poiste ja tüdrukute hulgas 1999–2019, %

Kanepi tarvitamisega hakatakse katsetama enamasti 14-aastaselt või vanemana, ainult 18% oli seda teinud 13-aastaselt või nooremata. Kanepit mittetarvitanud õpilastest on kolmandik (31%) olnud olukorras, kus tal oli võimalus proovida kanepit, kuid ta ei teinud seda.

Kanepit tarvitanutest on 36% tarvitanud seda 1–2 korda, 21% 3–5 korda, 14% 6–9 korda ja 29% vähemalt 10 korda. Võrreldes 2015. aastaga on siinses uuringus kahanenud kanepit 1–2 korda tarvitanute osakaal (43%-lt 36%-le) ja kasvanud sageli (vähemalt 6 korda) kanepit tarvitanute õpilaste osakaal (36%-lt 43%-le).

CAST-testi¹ (7) põhjal võib probleemset kanepi tarvitamist esineda hinnanguliselt 44%-l viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitanutest.

6.3. Uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamine

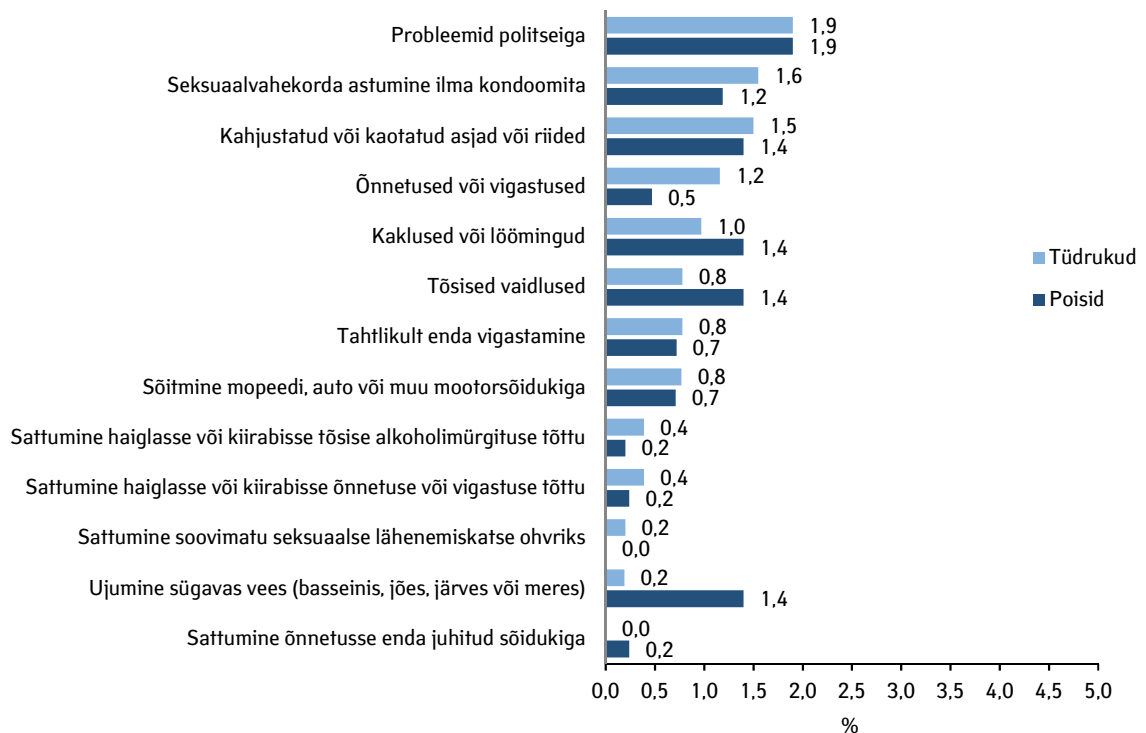
Uuteks psühhoaktiivseteks aineteks loetakse ained, millel on psühhoaktiivne toime ja mis sageli jälgendavad levinumaid narkootilisi aineid (nt kanepit, stimulanter, hallutsinogeene või opioide). Neid psühhoaktiivseid aineid toodetakse eesmärgiga matkida tuntud narkootiliste ainete toimet, sest uute ainete levitamine ei pruugi olla veel keelustatud, need on kergemini kättesaadavamad ja võivad olla odavamad.

Siinsest uuringust selgus, et uusi psühhoaktiivseid aineid on elu jooksul õpilastest tarvitanud 7% (vt lisatabel 11) ja viimase 12 kuu jooksul 5%. Kummaski rühmas ei ole soolisi erinevusi. Uute psühhoaktiivsete ainete kohta küsiti esimest korda 2015. aasta uuringus ja tookord selgus, et neid oli elu jooksul tarvitanud 10% õpilastest.

¹ Kuue küsimusega test, millega hinnatakse probleemse kanepi tarvitamisele viitavate tegurite esinemist viiepalliskaalal („Mitte kunagi“ ... „Tihti“).

6.4. Narkootiliste ainete tarvitamisega kaasnenud probleemid

Selles uuringus küsiti esimest korda narkootiliste ainete tarvitamisega kaasnenud probleemide esinemise kohta viimase 12 kuu jooksul. Ligikaudu 2% noortel on olnud probleeme politseiga, veel mainiti sageli seksuaalvahekorda astumist ilma kondoomita, kahjustatud või kaotatud asju ja riideid ning õnnetusi või vigastusi (vt joonis 14).

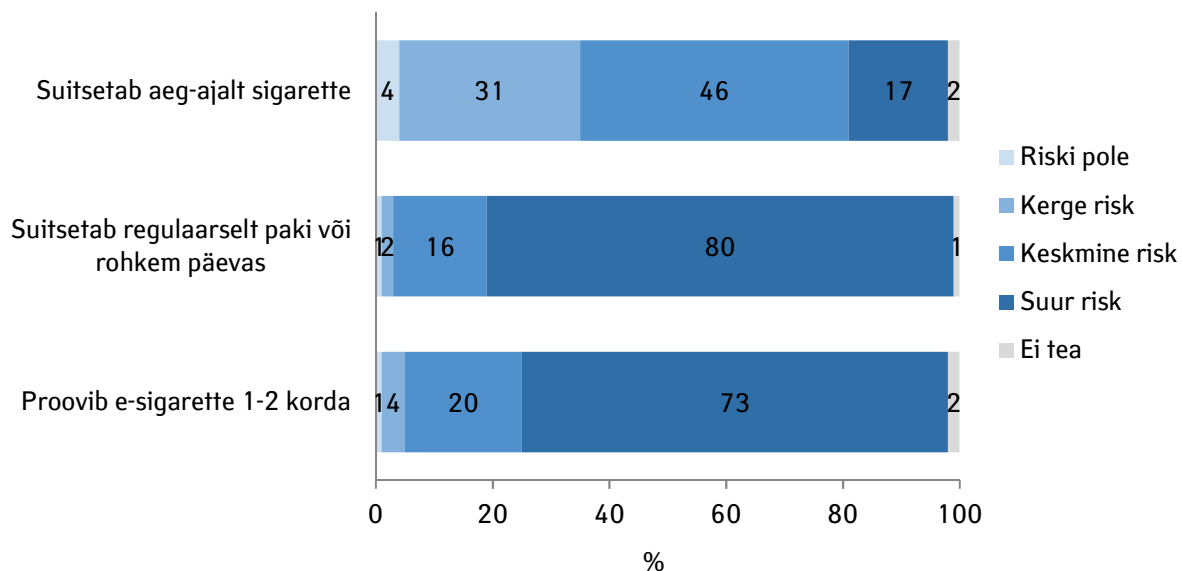

Joonis 14. Viimase 12 kuu jooksul narkootiliste ainete tarvitamisega kaasnenud probleemide esinemine narkootilisi aineid tarvinud poiste ja tüdrukute hulgas, %

7. Uimastite mõju tervisele

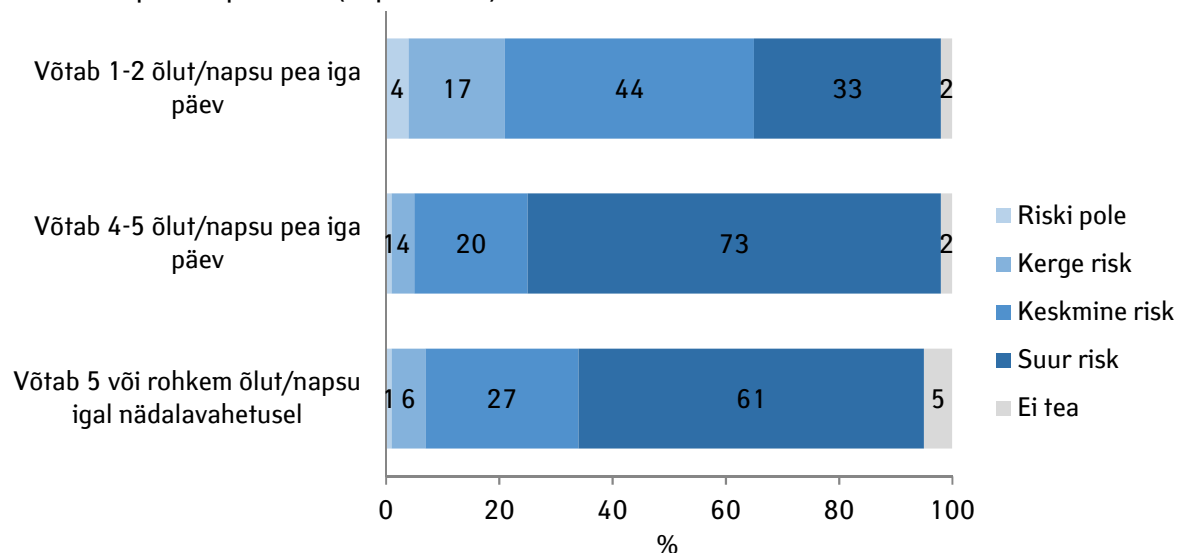
Õpilastel paluti hinnata, mil määral nende arvates riskib inimene enda tervise kahjustamisega, kui ta tarvitab uimasteid. Terviseriski kohta küsiti seoses tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamisega vastavalt erineva koguse ja/või kasutussageduse puhul.

Kõige väiksemaks riskiks tervisele seoses tubakatoodete tarvitamisega peavad õpilased sigarettide aeg-ajalt suitsetamist. Suuremaks riskiks hindavad nad nii sigarettide igapäevast suitsetamist kui ka e-sigarettide paarikordset proovimist (vt joonis 15).

Joonis 15. Õpilaste hinnangud tubakatoodete tarvitamisega seotud terviseriskile, %

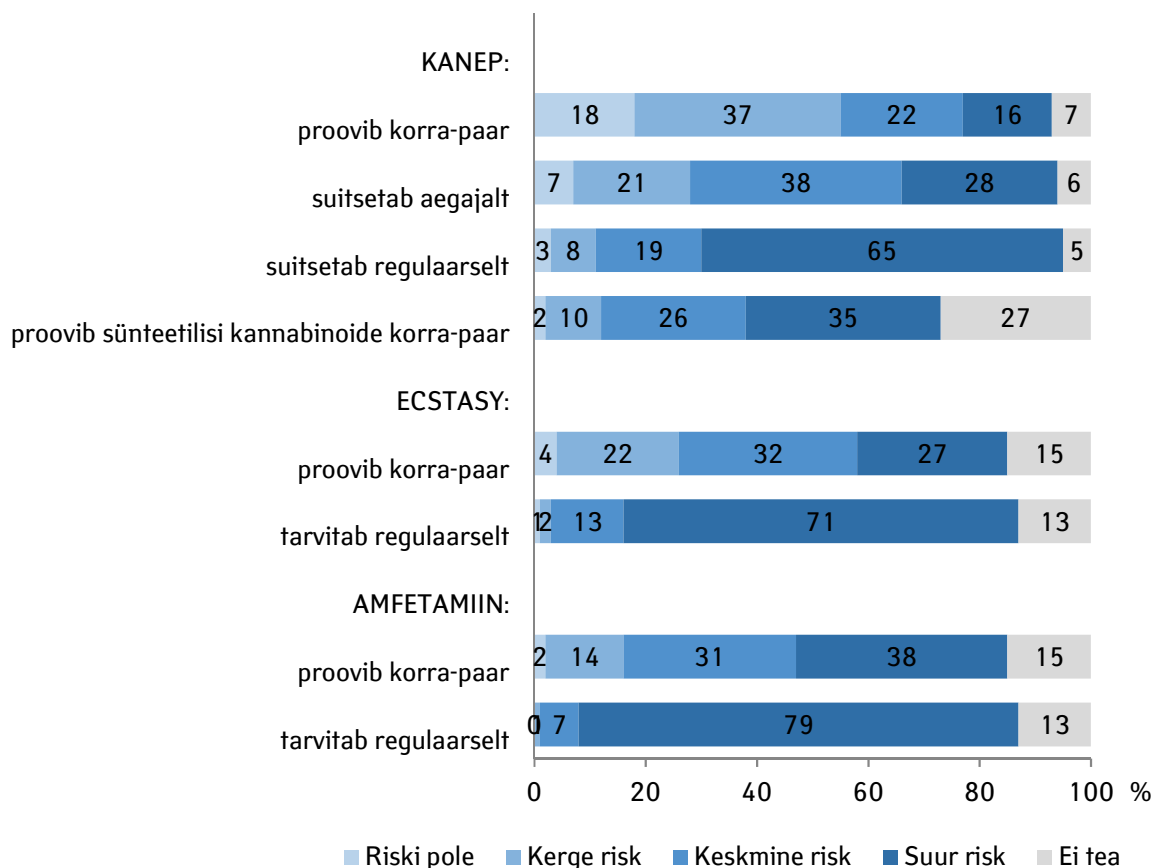
Alkoholi tarvitamisega seotud terviseriski peavad õpilased väikseks juhul, kui tarvitada 1–2 õlut/napsu peaaegu iga päev, seevastu suuremas koguses alkoholi tarvitamist hindab suureks riskiks üle poole õpilastest (vt joonis 16).

Joonis 16. Õpilaste hinnangud alkoholi tarvitamisega seotud terviseriskile, %

Ligikaudu kolmveerand õpilastest peab tervisele suureks riskiks stimulantide regulaarset tarvitamist, pisut vähem õpilasi hindab suureks riskiks kanepi regulaarset tarvitamist (vt joonis 17). Tervisele kõige ohtlikumaks peavad noored amfetamiini ja kõige vähem ohtlikumaks kanepit.

Sünteetiliste kannabinoidide tarvitamise kohta küsiti siinses uuringus esimest korda. Natuke üle veerandi õpilastest ei oska nende ainete mõju tervisele hinnata ja ligikaudu kolmandik peab nende paarikordset tarvitamist suureks riskiks.

Joonis 17. Õpilaste hinnangud narkootilise ainete tarvitamisega seotud terviseriskile aine alusel, %

Kui võrrelda poiste ja tüdrukute vastuseid, siis poisid hindavad kõigi uimastite tarvitamisega seotud terviseriski väiksemaks kui tüdrukud (vt lisatabel 12).

Võrreldes 2015. aasta uuringuga hindasid 2019. aasta uuringus osalenud õpilased suitsetamise ja alkoholi tarvitamisega seotud terviseriski suuremaks, ent narkootiliste ainete tarvitamisega seotud riski väiksemaks. Kui 2015. aasta uuringus pidas regulaarset igapäevast suitsetamist suureks riskiks 75% õpilastest, siis 2019. aastal 80% õpilastest. Alkoholi tarvitamist suures koguses ja peaaegu iga päev pidas 2015. aastal suureks riskiks 69% ja peaaegu igal nädalavahetusel suures koguses tarvitamist 46%, 2019. aasta uuringus on need näitajad vastavalt 73% ja 61%.

Nelja aasta taguses uuringus pidas *ecstasy* regulaarset tarvitamist suureks terviseriskiks 78% õpilasi, see määr on 2019. aastaks langenud 71%-le. Amfetamiinide tarvitamise suureks riskiks hindamine on nelja aastaga kahanenud 84%-lt 79%-le.

Samuti on vähenenud kanepi tarvitamisega seotud terviseriski tajumine. Kõige rohkem on kahanenud kanepi aeg-ajalt tarvitamisega seotud terviseriski suureks hindamine: kui varem pidas seda suureks 38%, siis 2019. aasta uuringus on neid õpilasi ainult 28%. Ka regulaarse tarvitamisega seotud terviseriski suureks hindamine on nelja aastaga vähenenud 72%-lt 65%-le.

8. Kool, vaba aeg ja suhted sõpradega

8.1. Koolist puudumine ja õppeedukus

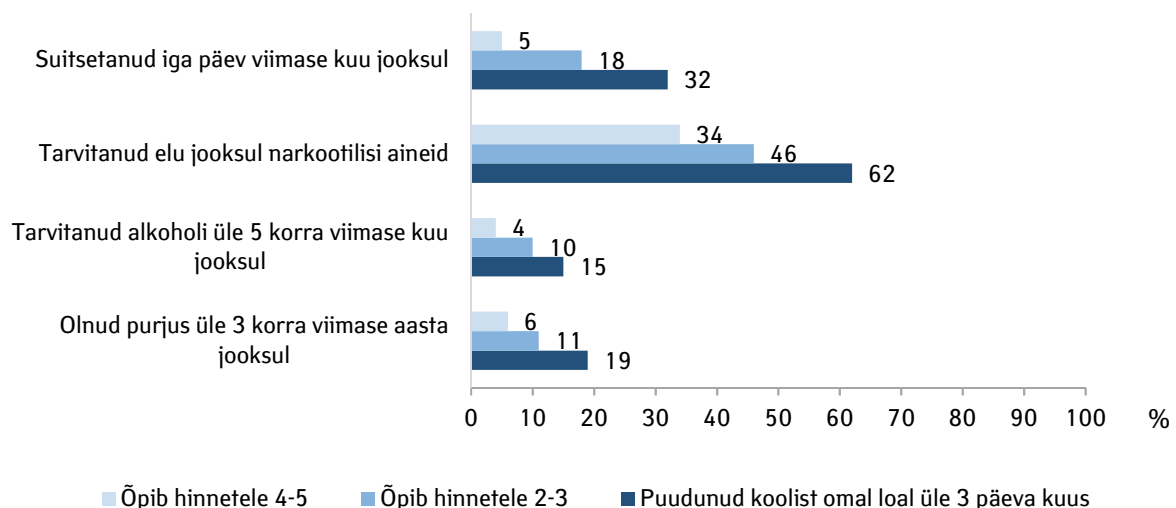
Õpilastelt küsiti viimase 30 päeva jooksul koolist puudumise põhjuste ja sageduse kohta. Vastustest selgus, et kui õpilane puudus koolist kauem (üle kolme päeva), siis enamasti tervislikel põhjustel, ent kui ta puudus üks-kaks päeva, siis olid sagedasemad „Muud“ põhjused (vt lisatabel 13). Küsimustiku põhjal ei ole võimalik eristada, mis põhjused muude alla liigitusid.

Eraldi küsimus oli koolist põhjuseta puudumise kohta, seda oli viimase 30 päeva jooksul tulnud ette ligikaudu kolmandikul õpilastest. Põhjuseta puuduvad tüdrukud (28%) ja poisid (30%) üldjoontes ühepalju. Tüdrukud puuduvad aga sagedamini tervislikel (tüdrukud: 60%, poisid: 53%) ja muudel põhjustel (71% vs. 55%).

Võrreldes 2015. aasta uuringuga on haiguse tõttu koolist puudumine jäänud sarnaseks, kuid tunduvalt on kasvanud muudel põhjustel ja mõnevõrra ka põhjuseta puudumine. Kui 2015. aasta uuringu järgi oli muudel põhjustel koolist viimase kuu jooksul puudunud 57% õpilastest, siis 2019. aasta uuringus on see näitaja 64% ja sagedamini puuduvad õpilased kolm või rohkem päeva (2015. a 19%, 2019. a 25%). Põhjuseta puudunud õpilaste osakaal on nelja aastaga kasvanud 25%-lt 29%-le.

Oma õppeedukuse kohta vastas 2019. aasta uuringus 66% koolinoortest, et õpib neljadele-viitele (vt lisatabel 14). Vastajad hindasid seega oma õppeedukuse kehvemaks kui eelmistes uuringutes osalenud õpilased: 2015. aastal õppis enda hinnangul neljadele-viitele 87% ja 2011. aastal 83% õpilasi. 2019. aasta uuringus osalenud tüdrukud andsid oma õppeedukusele parema hinnangu: nendest 75% õpib enda sõnul neljadele-viitele, ent poiste hulgas on sama näitaja 55%.

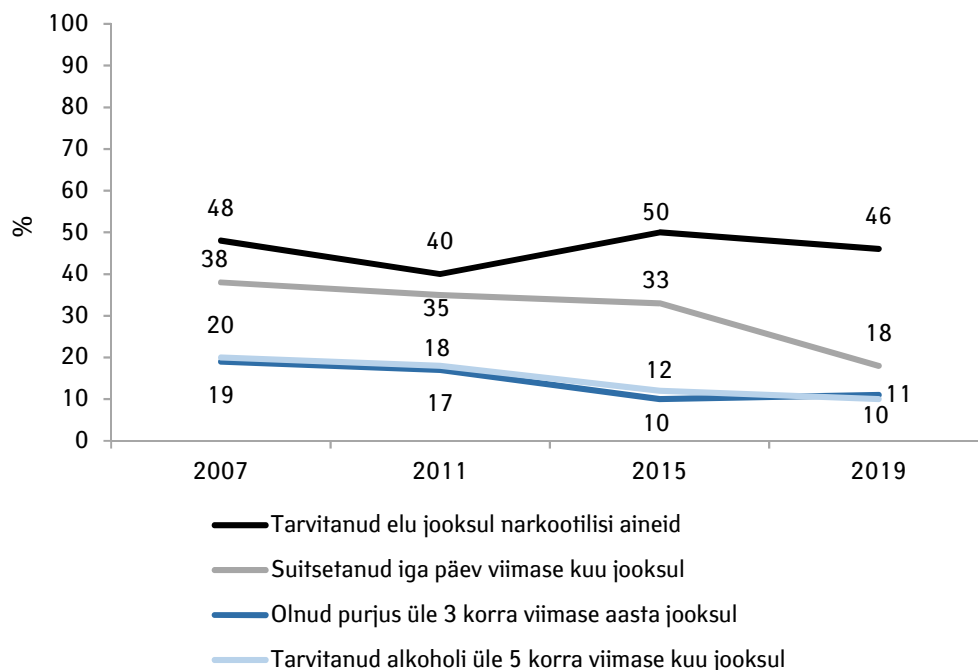
Õpilased, kelle õppeedukus on halvem ja kes puuduvad koolist põhjuseta, suitsetavad sagedamini iga päev, on tarvitanud narkootilisi aineid, tarvitavad rohkem alkoholi ja on olnud sagedamini purjus (vt joonis 18).

Joonis 18. Õpilaste õppeedukus, koolist põhjuseta puudumine ja uimastitarvitamine (uimastitarvitamise sagedus hinnete „2“–„3“ ja „4“–„5“ õppijate seas ning koolist kuu jooksul üle 3 päeva põhjuseta puudunute seas), %

Halva õppeedukusega (keskmine hinne vahemikus „2“–„3“) õpilaste hulgas on võrreldes varasemate uuringutega peaaegu kaks korda vähenenud iga päev suitsetajate hulk (vt joonis 19). Võrreldes 2015. aasta uuringuga on pisut kahanenud sama õpilaste rühma seas ka narkootiliste

ainete tarvitamine vähemalt korra elu jooksul, kuid alkoholi tarvitamise sageduses ja purjus olemises ei ole suuri muutusi toimunud.

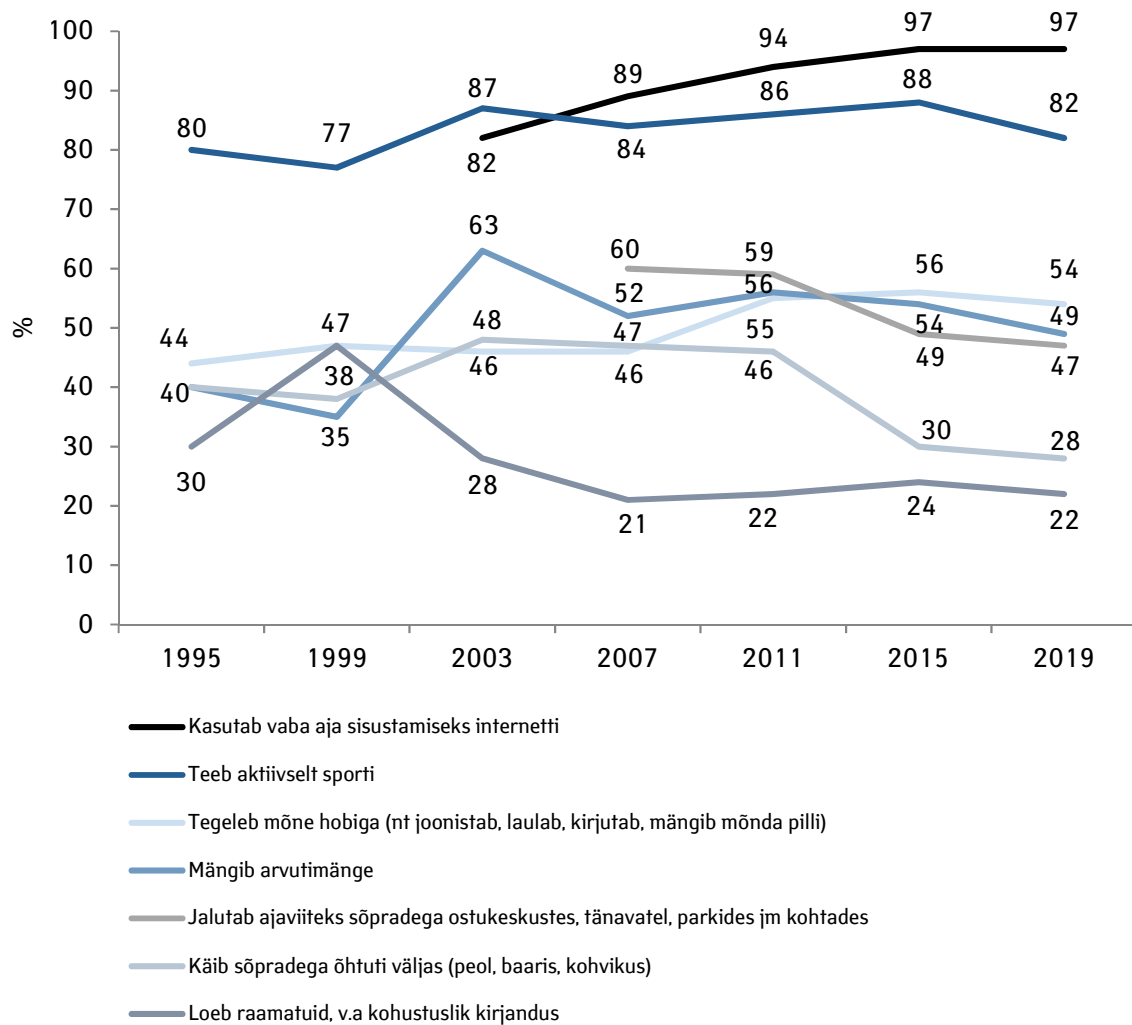
Joonis 19. Õpilaste halva õppeedukuse (uimasteid tarvitanud õpilaste % hinnetele „2“–„3“ õppijate seas) ja uimastitarvitamise seos 2007–2019

8.2. Vaba aja veetmise viisid

Õpilastelt küsiti ka nende vabaajategevuste kohta (vt lisatabel 15). Kõige sagedamini vastasid õpilased (97%), et vaba aja sisustavad nad internetis (nt sotsiaalmeedia, muusika, videod, mängud). Samuti suur osa (82%) õpilastest vastas, et teeb vähemalt korra nädalas sporti, ja nendest ligikaudu pooled (49%) teevad sporti peaaegu iga päev. Võrreldes eelmiste uuringutega on spordiga tegelevate noorte hulk siiski vähenenud.

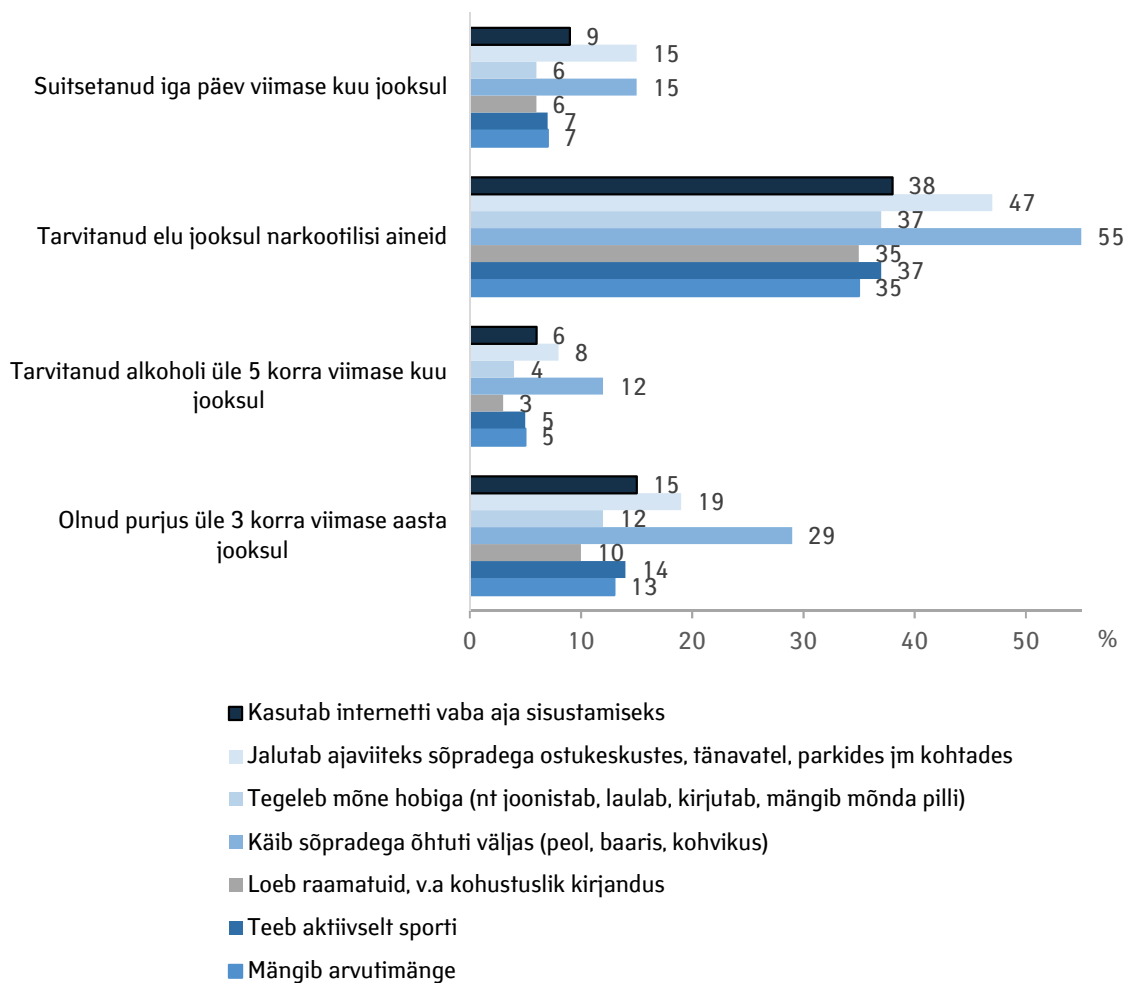
Üle poole noortest tegeleb vähemalt korra nädalas mõne huvitegevusega (nt joonistab, laulab, mängib muusikainstrumenti), natuke vähem noori mängib arvutimänge ja/või käib sõpradega ajaviiteks väljas. 28% koolinoortest vastas, et käib sõpradega õhtuti väljas (nt peol, baaris, kohvikus) ja vähem kui veerand noortest loeb ajaviiteks raamatuid vähemalt korra nädalas (vt joonis 20).

Vabaajategevustest nimetasid poisid sagedamini arvutimänge, tüdrukud aga huvitegevusi, sõpradega aja veetmist väljas ja õhtuti peol käies (vt lisatabelid 15a ja 15b).

Joonis 20. Õpilaste vabaajategevused (vastused „Tegelen vähemalt korra nädalas või sagedamini“) 1995–2019, %

Kui vaadata vabaajategevuste ja uimastitarvitamise seost, siis selgub, et need õpilased, kes veedavad aega sõpradega ostukeskustes, tänavatel jm väljas käies ning õhtuti sõpradega pidudel ja baarides käies, on sagedamini tarvitanud kõiki uimasteid (vt joonis 21). Seevastu nende õpilaste hulgas, kes veedavad vaba aega raamatuid lugedes ja arvutiga mängides, on vähem uimastite tarvitajaid.

Joonis 21. Õpilaste uimastitarvitamise ja vabaajategevuste seos (loetletud tegevustega vähemalt korra nädalas hõivatud õpilastest), %

8.3. Suhted sõpradega

Enamik õpilastest (84%) on oma suhetega sõpradega rahul või väga rahul, seejuures on sõpradega mõnevõrra rohkem rahul poisid (87% poisid vs. 82% tüdrukud). 1% õpilastest vastas, et tal ei ole sellist inimest nagu sõber.

Suur osa õpilasi nõustus väitega, et tal on sõpru, kellega saab rõõme ja muresid jagada, ning ligikaudu kolmveerand on seisukohal, et saab oma probleemidest nendega rääkida (vt tabel 7). Veidi vähem, ligikaudu kaks kolmandikku õpilastest on arvamusel, et sõbrad püüavad neid aidata ja sõpradele saab loota, kui midagi läheb valesti. Tüdrukud hindavad suhteid sõpradega pisut paremaks.

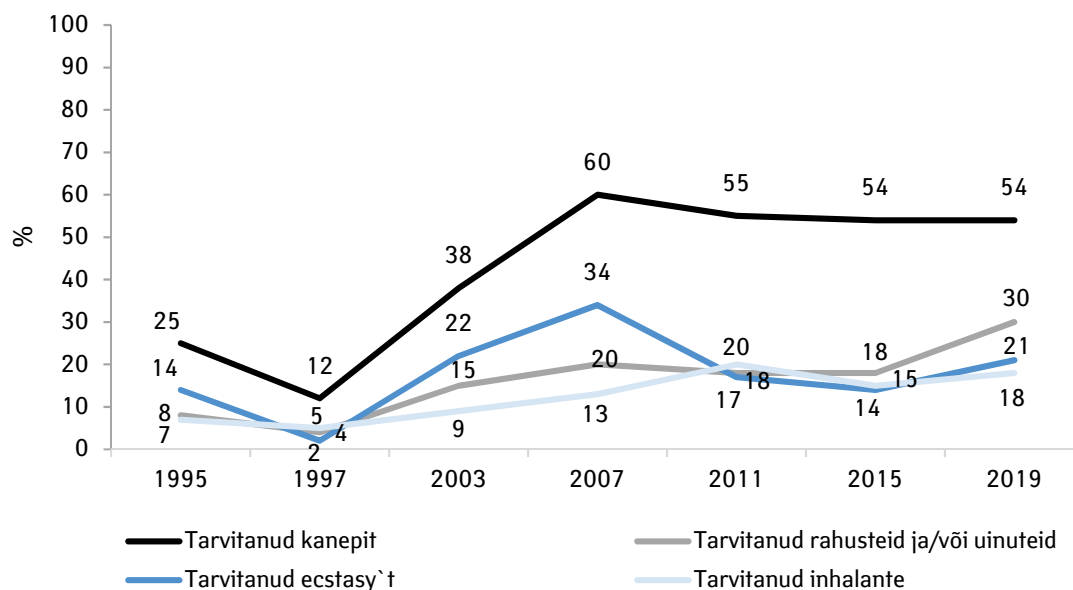
Tabel 7. Suhted sõpradega, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Nõustused väidetega			
Minu sõbrad püüavad mind tõesti aidata	64	73	69
Ma saan oma sõpradele loota, kui midagi läheb valesti	64	72	68
Mul on sõpru, kellega saan jagada oma rõõme ja muresid	76	83	78
Ma saan sõpradele oma probleemidest rääkida	70	78	74

8.4. Uimastite tarvitamine sõprade seas

Suur osa õpilastest (82%) vastas, et tema sõpruskonnas on suitsetajaid. Samuti arvab enamik õpilastest (89%), et nende sõprade hulgas on alkoholi tarvitajaid, ja ligikaudu veerand (22%) on seisukohal, et sõprade hulgas on purjus olnuid. Üle poole õpilastest (54%) arvab, et tema sõprade hulgas on kanepit tarvitajaid, ligikaudu kolmandik (30%) arvas, et tema sõprade seas on neid, kes on tarvinud rahusteid ja/või uinuteid, 21% *ecstasy*-t ja 18% inhalante. Eri aastate võrdluses on noorte arvates kasvanud sõprade seas uinutite ja/või rahustite ning *ecstasy* tarvitamine (vt joonis 23).

Vt nende teemade kohta ka lisatabelit 16.

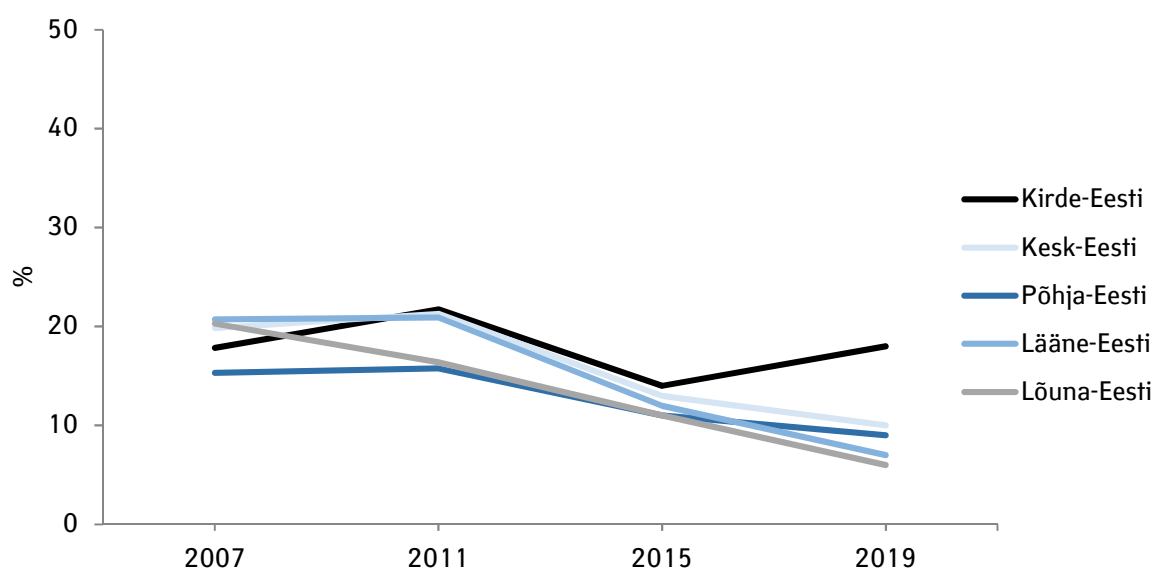

Joonis 23. Narkootiliste ainete tarvitamine sõprade seas 1995–2019, %

9. Piirkondlikud ja õppekeelega seotud erinevused uimastite tarvitamises

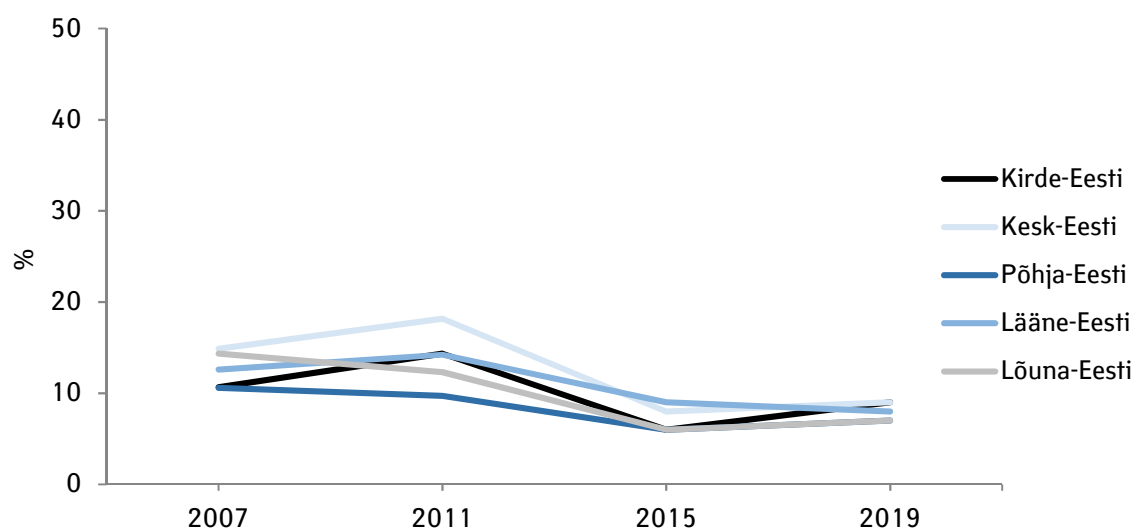
9.1. Piirkondlikud erinevused

Üldjoontes on viimase kümnendi jooksul iga päev suitsetavate õpilaste osakaal kõigis Eesti piirkondades vähenenud (vt joonis 24). Kui siiani on Eesti eri piirkondades õppivate noorte käitumine olnud selles valdkonnas suhteliselt sarnane, siis 2019. aasta uuringus eristub Kirde-Eesti: seal on igapäevaseid suitsetajaid peaaegu kaks korda rohkem kui mujal.

Joonis 24. Viimasel kuul iga päev suitsetanud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2019, %

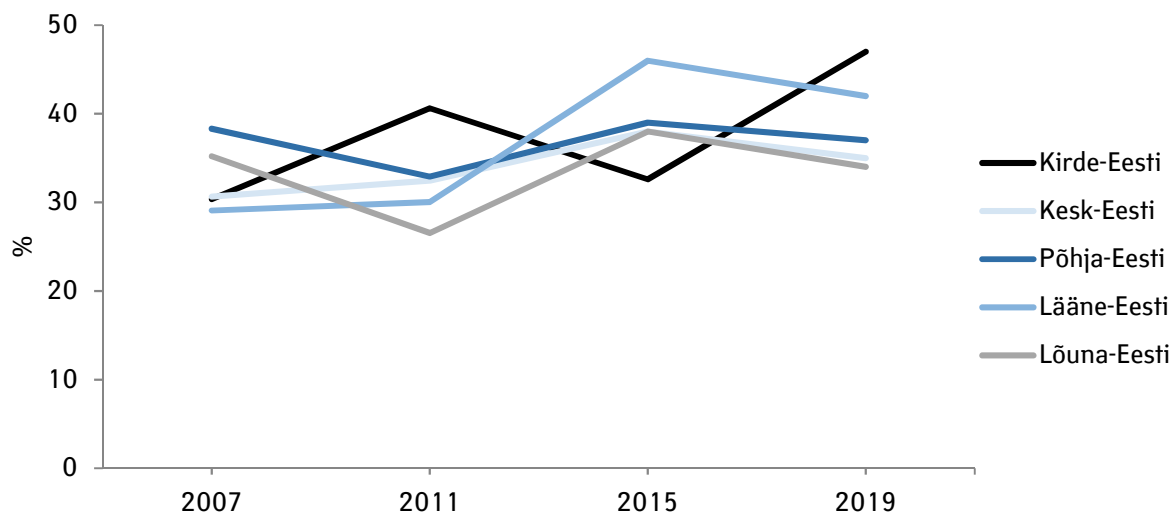
Kui võrrelda eri piirkondades asuvate koolide õpilaste seas alkoholi tarvitamist, siis suuri erinevusi ei ilmne. Viimase kuu jooksul vähemalt viis korda alkoholi tarvitanuid on 5–7% ning viimase aasta jooksul vähemalt kolm korda purjus olnuid 7–9% (vt joonis 25).

Joonis 25. Viimasel aasta jooksul vähemalt kolm korda purjus olnud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2019, %

Elu jooksul on mõnda narkootilist ainet tarvitanud pisut sagedamini Kirde- ja Lääne-Eesti koolinoored. Kõige suurem muutus võrreldes 2015. aasta uuringuga on toimunud Kirde-Eestis, kus narkootiliste ainete tarvitajate määr on tõusnud 33%-lt 47%-le (vt joonis 26). Teistes piirkondades on elu jooksul narkootiliste ainete tarvitamine õpilaste seas mõnevõrra vähenenud.

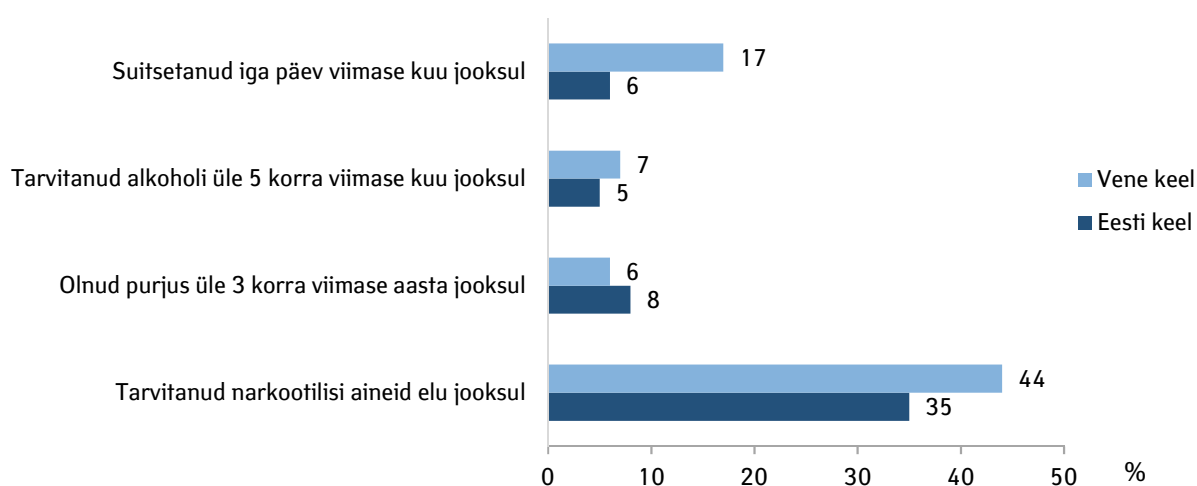
Ida-Virumaa noored kasutavad vähem kanepit ja sagedamini teisi narkootilisi aineid, sh eelkõige inhalante (23% võrreldes teiste piirkondade näitajaga 10–13%) ning rahusteid ja/või uinuteid (ilma arsti korralduseta, 23%, ent teistes piirkondades 13–14%) (vt lisatabel 17).

Joonis 26. Elu jooksul mõnda narkootilist ainet tarvitanud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2019, %

9.2. Õppekeelega seotud erinevused

Vene õppekeelega koolide õpilaste hulgas on rohkem iga päev suitsetajaid. Alkoholi tarvitamises õppekeele alusel suuri erinevusi ei ole. Narkootilisi aineid on elu jooksul sagedamini tarvitanud vene õppekeelega noored (vt joonis 27).

Joonis 27. Uimastitarvitamine uimasti liigi ja kooli õppekeele alusel, %

10. Kodu ja perekond

10.1. Peretüübid

Viimase kahe kümnendi jooksul (2003–2019) on peretüüpide jaotus jäänud üldjoontes samaks (vt tabel 8): üle poole (63%) õpilastest elab koos oma bioloogilise ema ja isaga, 16% ühe bioloogilise vanema ja tema elukaaslasega ning 16% ühe bioloogilise vanemaga. Pisut üle 1% õpilastest vastas, et teda ja/või tema õde ja/või venda kasvatavad (kasvatavad) vanavanem(ad).

Tabel 8. Õpilaste peretüüpide jaotus 2003–2019, %

	2003	2007	2011	2015	2019
Oma isa-ema, õde-vend	47	46	46	47	46
Oma isa-ema, ainus laps	15	14	13	14	17
Ema ja „uus“ isa, õde/vend	8	10	12	12	11
Ema ja „uus“ isa, ainus laps	4	4	3	4	3
Üksikema, õde/vend	8	10	9	10	7
Üksikema, ainus laps	10	10	9	8	7
Isa ja „uus“ ema, õde/vend	1	1	1	1	1
Isa ja „uus“ ema, ainus laps	0	0	1	1	1
Üksikisa, ainus laps	2	1	1	1	1
Üksikisa, õde/vend	1	1	1	1	1
Elab üksi	1	1	1	0	0
Muu	5	3	4	1	5

Koolinoorte uimastitarvitamine on seotud peretüübiga. Need noored, kes elavad koos mõlema vanemaga, on vähem suitsetanud sigarette ning vähem tarvitanud ka alkoholi ja narkootilisi aineid (sh kanepit) kui õpilased, kes elavad koos ühe bioloogilise vanema ja tema elukaaslasega või ühe vanemaga peres (vt lisatabel 18).

10.2. Suhted vanematega

Suur osa (82%) koolinoortest on rahul oma suhetega emaga ja veidi vähem noori (70%) on rahul suhetega isaga. Need näitajad ei ole palju muutunud võrreldes 2015. aasta uuringuga, mil need olid vastavalt 84% ja 71%. Poisid on vanemasuhetega mõnevõrra rohkem rahul kui tüdrukud (vt lisatabel 19).

Ligikaudu kolmveerand (74%) õpilastest tunneb, et perekond aitab teda, kui on vaja, natuke vähem vastanuid arvab, et perekond aitab teha otsuseid (69%), ta saab perekonnalt emotsionaalset tuge (63%) ja saab rääkida perekonnaga oma probleemidest (54%) (vt lisatabel 20).

Uimastitarvitamine on seotud vanemasuhetega. Nende õpilaste seas, kes on rahul suhetega mõlema vanemaga, on vähem iga päev suitsetajaid kui nende hulgas, kes ei ole vanemasuhetega rahul (vastavalt 6% ja 15%). Samuti on vanemasuhetega rahul olevate õpilaste hulgas vähem alkoholi tarvitanuid (viimase kuu jooksul vähemalt viiel korral alkoholi tarvitanuid oli nende seas 4% vs. rahulolematute seas 8%), purjus olnuid (olnud purjus vähemalt kolm korda viimase aasta

jooksul 6% vs. rahulolematute seas 11%) ja vähem elu jooksul narkootilisi aineid tarvitanud (32% vs. 48%).

Noored, kes tunnevad perekonna emotsionaalset tuge, suitsetavad vähem (iga päev suitsetajaid viimasel kuul oli nende seas 7% vs. tuge mittetundjate seas 16%), on olnud vähem purjus (vähemalt kolm korda purjus viimase aasta jooksul 6% vs. tuge mittetundjate seas 11%) ja tarvitanud vähem narkootilisi aineid (34% vs. 49%).

Õpilased, kes saavad kodus rääkida oma probleemidest, tarvitavad vähem uimastavaid aineid. Nende hulgas on kaks korda vähem nii iga päev suitsetajaid (7%, samal ajal kui õpilastest, kes ei saa kodus oma probleemidest rääkida, suitsetab iga päev 16%) kui ka viimase aasta jooksul purjus olnuid (6% vs. 12%) ning nad on vähem tarvitanud narkootilisi aineid (32% vs. 51%).

10.3. Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamise

Vähem kui veerand õpilastest vastas, et vanemad on kehtestanud reeglid selle kohta, mida tohib teha kodus (21%) ja/või väljaspool kodu (22%). Samal ajal on üle kolmveerandi vastanuist selliseid noori, kelle sõnul nende vanemad teavad, kellega (77%) ja kus nad oma vaba aega õhtuti veedavad (76%), sagedamini tüdrukute puhul. Natuke üle poole õpilastest hindab, et vanematelt on kerge raha laenata (58%) või kingituseks saada (56%) (vt lisatabel 21).

Reeglite kehtestamises kodus ja väljaspool seda, ei ole võrreldes 2015. aasta uuringuga muutunud. Mõnevõrra on kasvanud vanemate teadlikkus sellest, kellega (71%-lt 77%-le) ja kus nende laps õhtuti aeg veedab (74%-lt 77%-le). Võrreldes eelmise uuringuga on aga kahanenud nende õpilaste hulk, kes nõustub väitega, et vanematelt on lihtne raha laenata (66%-lt 58%-le) või kingituseks saada (62%-lt 56%-le).

2019. aasta uuringus küsiti noortelt teist korda, kuidas nende vanem nende arvates reageeriks sellele, kui tema laps tarvitaks mõnda uimastit. Noorte arvates suhtuksid vanemad kõige tolerantsemalt purjus olemisse: 87% emadest ja 79% isadest ei lubaks sellist käitumist või laidaks seda maha. Suitsetamist ei lubaks või laidaks maha 91% emadest ja 83% isadest. Kanepi või *ecstasy* tarvitamise kohta arvavad noored, et vanemad suhtuvad sellesse karmimalt. Ligikaudu kümnendik (emade kohta veidi vähem kui isade kohta) õpilasi ei osanud hinnata oma vanemate reaktsiooni olukorras, kui noor tarvitaks mõnda uimastit (vt lisatabel 21).

Võrreldes 2015. aasta uuringuga peavad 2019. aasta uuringus osalenud õpilased oma vanemate suhtumist tolerantsemaks. Ühtlasi on kasvanud nende noorte osakaal, kes ei oska vanemate suhtumist hinnata.

Uimastitarvitamine on seotud vanemliku kontrolliga. Õpilased, kelle vanemad teavad harva või ei tea peaaegu mitte kunagi, kellega ja kus nende laps õhtuti aega veedab, olid tarvitanud sagedamini kõiki uimasteid (vt tabel 9).

Tabel 9. Vanemlik kontroll ja õpilaste uimastitarvitamine, %

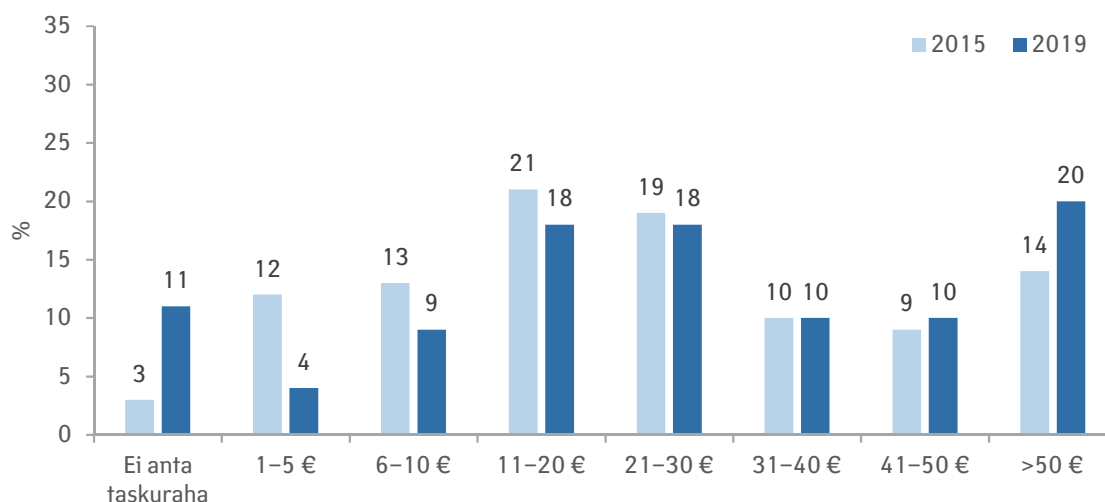
	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Vanemad teavad, kellega nende laps õhtuti aega veedab				
Peaaegu alati / tihti	7	4	6	33
Vahel	16	10	13	56
Harva / peaaegu mitte kunagi	17	11	16	49
Vanemad teavad, kus nende laps õhtuti aega veedab				
Peaaegu alati / tihti	7	4	5	33
Vahel	14	12	16	55
Harva / peaaegu mitte kunagi	19	12	17	50

10.4. Vanemate haridus, perekonna majanduslik olukord ja taskuraha

Koolinoortelt küsiti vanemate haridustaseme kohta. Selle alusel on emadest 46%-l kõrgharidus ja 37%-l keskharidus ning isadest 32%-l kõrgharidus ja 39%-l keskharidus. Iga seitsmes õpilane ei teadnud oma vanema(te) haridustaset (17% isade ja 11% emade puhul) (vt lisatabel 22).

Üle poole noortest (56%) arvab, et tema pere majanduslik olukord on parem kui teistel Eesti peredel. Veidi üle kolmandiku (36%) vastanuid hindab oma pere majandusliku olukorra teiste pere olukorra sarnaseks ja kaheksandik halvemaks (vt lisatabel 23).

Nii 2015. kui ka 2019. aastal küsiti uuringus igakuise taskuraha saamise ja suuruse kohta (vt joonis 28). Seekordse uuringu alusel saab ligikaudu kolmandik (32%) õpilasi taskuraha kuni 20 eurot, 38% saab taskuraha vahemikus 21–50 eurot, 20% saab üle 50 euro ja kümnendik (11%) vastas, et talle ei anta eraldi taskuraha.

Joonis 28. Taskuraha suurus kuus eurodes 2015 ja 2019, %

Kui võrrelda noorte hinnangut perekonna majanduslikule olukorrale, taskuraha suurusele ja noore uimastitarvitamisele, selgub, et hinnang perekonna majanduslikule olukorrale ei ole seotud noore

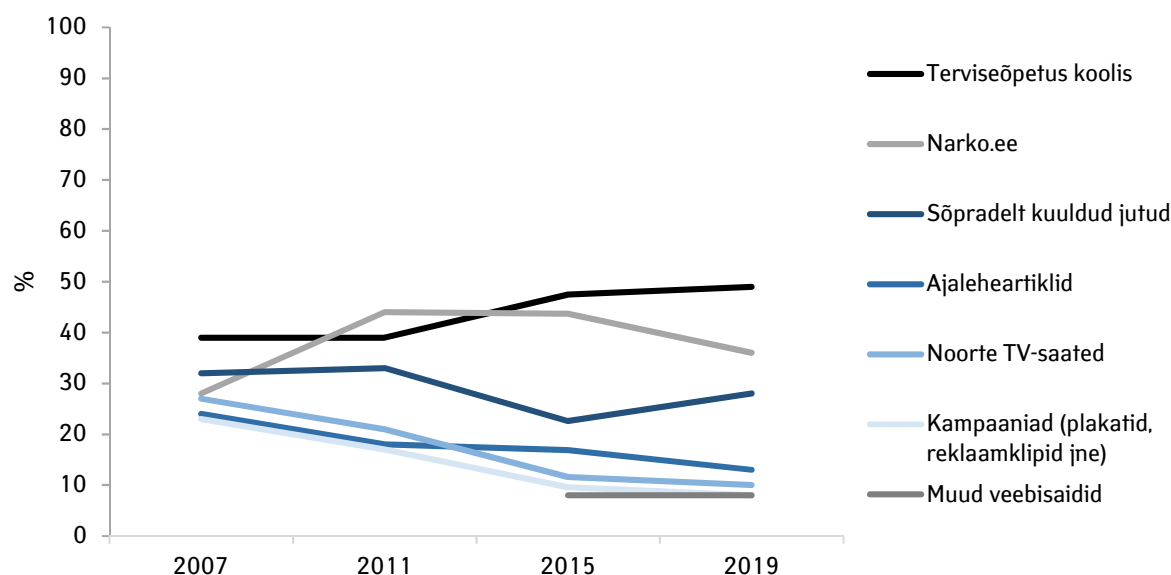
uimastitarvitamisega (vt tabel 10). Teisalt tarvitavad uimasteid sagedamini õpilased, kelle igakuine taskuraha on suurem.

Tabel 10. Perekonna majanduslik olukord, taskuraha suurus ja uimastitarvitamine, %

	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Perekonna majanduslik olukord võrreldes teiste peredega Eestis				
Väga palju / palju / veidi parem	9	6	8	38
Umbes sama	10	5	8	37
Väga palju / palju / veidi halvem	8	6	7	42
Taskuraha suurus kuus €				
1–20	7	3	5	30
21–50	10	6	9	40
Üle 50	14	11	12	49
Ei anta taskuraha	4	1	4	31

11. Teabeallikad uimastite kohta

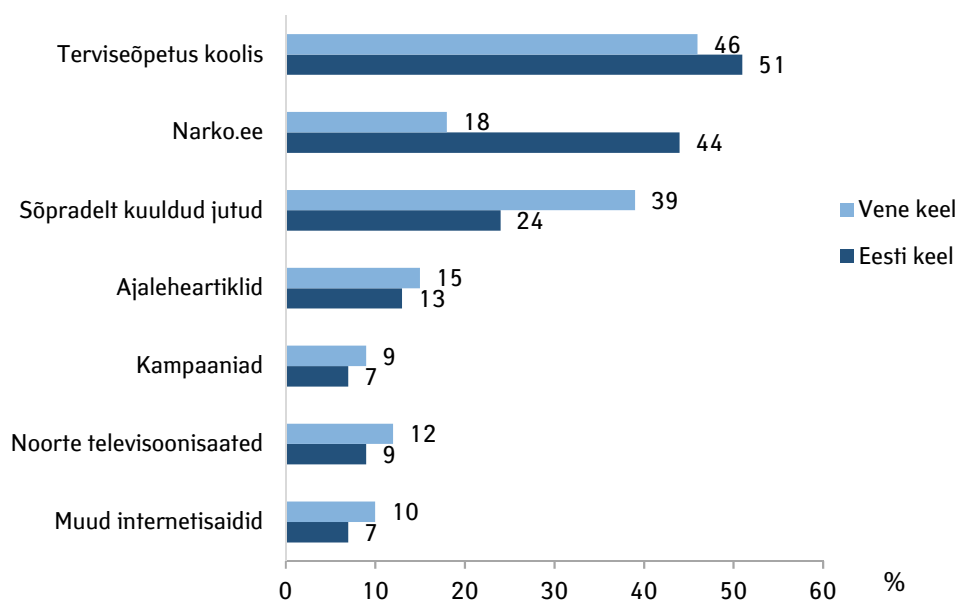
Uuringu järgi peab uimastite kohta teabe saamiseks ligikaudu pool (49%) õpilastest usaldusväärseks allikaks kooli terviseõpetust, veel mainiti sageli Tervise Arengu Instituudi hallatavat veebisaiti narko.ee (36%) ja sõpradelt saadud teavet (28%) (vt lisatabel 24). Eraldi nimetati veebiplatvorme Google, YouTube, Wikipedia ja Reddit, aga ka lapsevanemaid. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on endiselt esikohal kooli terviseõpetus, harvem mainisid õpilased veebisaiti narko.ee ja sagedamini sõpradelt kuuldut (vt joonis 29).

Joonis 29. Õpilaste hinnangul usaldusväärsed teabeallikad uimastite kohta 2007–2019, %

Kõrvutades eesti ja vene õppekeelelga koolide õpilaste eelistusi, võib öelda, et uimastite kohta teabe saamiseks peavad mõlema rühma noored usaldusväärseimaks allikaks kooli terviseõpetust (vt

joonis 30). Vene õppekeelega koolide noortest tunduvalt rohkem kasutavad eesti õppekeelega õpilased veebisaiti narko.ee, kuid usaldavad vähem sõpradelt kuuldut.

Joonis 30. Eesti ja vene õppekeelega koolide õpilaste hinnangud uimastite kohta teabe saamise allikate usaldusväärsusele, %

12. Koolinoorte sotsiaalsed oskused

12.1. Sotsiaalsete oskuste skoor ja soolised erinevused

2019. aasta uuringus hinnati kolmandat korda õpilaste sotsiaalsete oskuste taset. Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse sotsiaalselt aktsepteeritud ja õpitud käitumist, mis on vajalik edukaks suhtlemiseks ning negatiivsete sotsiaalsete suhete vältimiseks või ärahoidmiseks. Puudulikud sotsiaalsed oskused võivad väljenduda antisotsiaalse käitumisena, sealhulgas uimastitarvitamisena.

Selle teemaline küsimuste plokk koosnes 20 väitest, millega nõustumiseks sai valida vastusevariandi vahemikus 1 („Peaaegu mitte kunagi”) kuni 5 („Peaaegu alati”). Vastuste põhjal arvatud skoor on vahemikus 20–100 punkti. Väiksem näitaja viitab sotsiaalsete oskuste madalamale tasemele ja suurem näitaja kõrgemale tasemele. Küsimustiku põhjalikum tutvustus on ESPAD-i 2011. aasta Eesti uuringuraportis (5) ja artiklites (8–9).

2019. aasta uuringus osalenud noorte sotsiaalsete oskuste keskmine tase on 77 punkti, standardhälve (SD) 10, mediaan 78 ja vahemik 39–100 punkti. Tüdrukute sotsiaalsete oskuste tase on pisut kõrgem (keskmine 78 punkti, SD = 9) kui poistel (keskmine 75 punkti, SD = 10). Võrreldes 2015. ja 2011. aastaga ei ole õpilaste sotsiaalsete oskuste keskmine tase palju muutunud (vastavalt 78 ja 76 punkti).

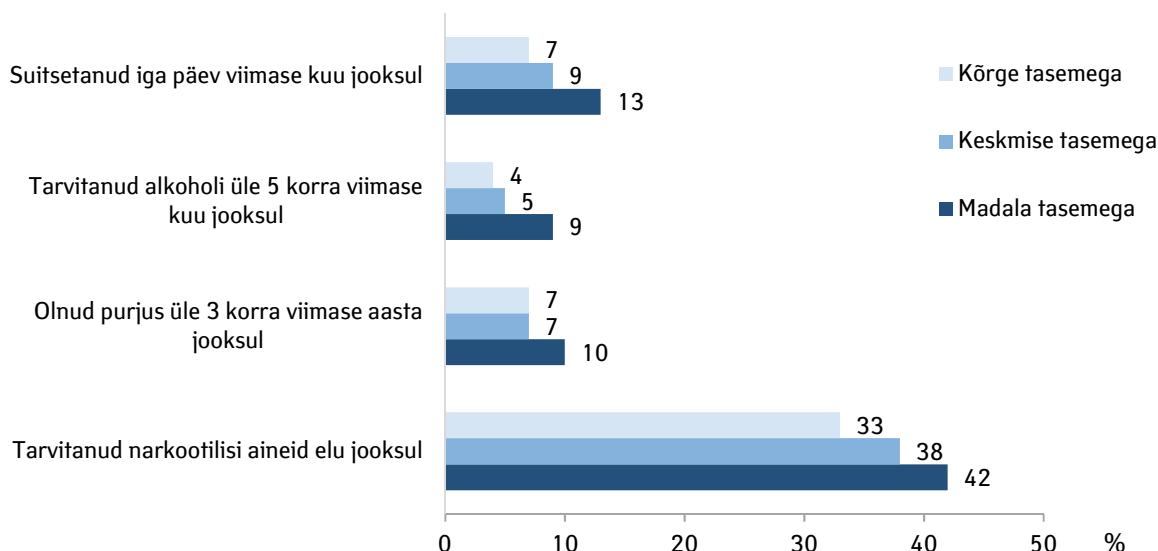
Kvartiilide alusel jagati uuritavad kolme rühma: madala, keskmise ja kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased. Selgub, et tüdrukute hulgas on rohkem kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilasi ja vähem madala oskuste tasemega õpilasi kui poiste seas (vt tabel 11).

Tabel 11. Õpilaste jaotus sotsiaalsete oskuste taseme ja soo alusel, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Sotsiaalsete oskuste tase			
Madal	28	22	25
Keskmine	51	49	50
Kõrge	22	29	25

12.2. Sotsiaalsed oskused ja uimastite tarvitamine

Võrreldes uimastitarvitamise ja sotsiaalsete oskuste taseme seost, võib öelda, et sotsiaalsete oskuste kõrge tasemega õpilaste hulgas on vähem uimastite tarvitajaid. Kõige rohkem on uimastite tarvitajaid madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilaste seas (vt joonis 30).

Joonis 30. Uimastitarvitamine õpilaste sotsiaalsete oskuste taseme alusel, %

12.3. Sotsiaalsed oskused ja antisotsiaalne käitumine

Madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased olid viimase 12 kuu jooksul sattunud sagedamini tõsistesse vaidlustesse (56% – madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased, 50% – keskmise sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased ja 43% – kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased) ning kaklustesse (vastavalt 32%, 23% ja 18%) kui keskmise või kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased. Lisaks oli madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastel olnud viimase 12 kuu jooksul sagedamini probleeme politseiga (vastavalt 17%, 12% ja 12%).

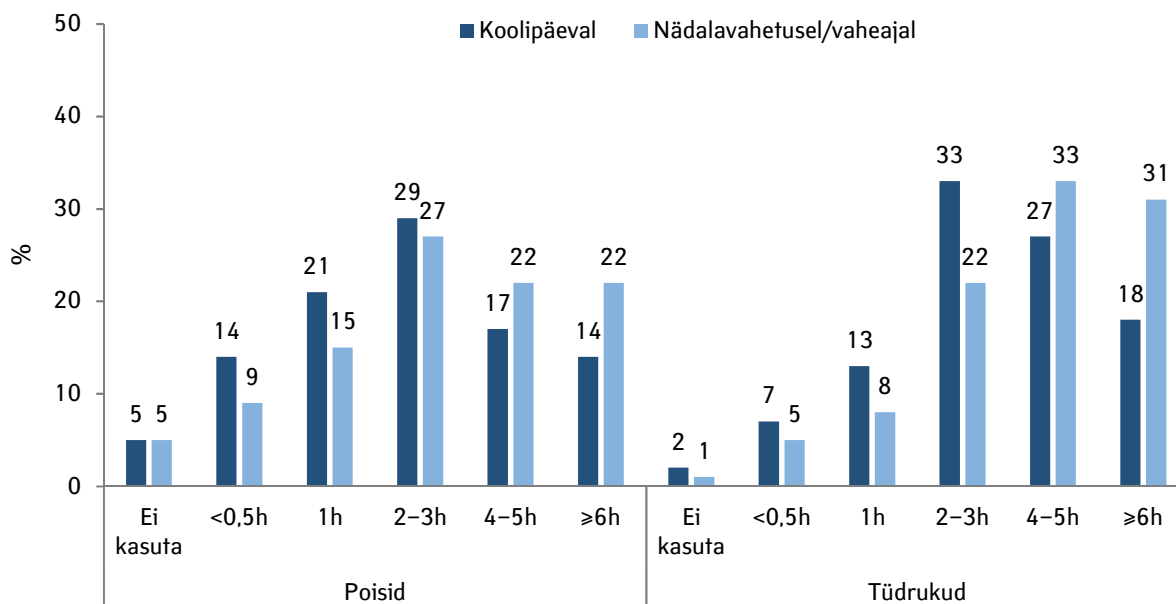
12.4. Sotsiaalsed oskused ja rahulolu suhetega

Madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased on vähem rahul oma suhetega emaga kui keskmise või kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased (madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 10%, keskmise sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 6% ja kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 3%). Samamoodi on nad vähem rahul suhetega isaga: 19% madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastest ei olnud suhetega isaga rahul, võrreldes oskuste keskmise (12%) ja kõrge tasemega (6%) õpilastega. Keskmise ja kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased on oma vanemasuhetega rohkem rahul (vastavalt 68% ja 81%) kui madala taseme sotsiaalsete oskustega õpilased (52%).

Nagu rahulolu puhul vanemasuhetega nii on madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilaste hulgas rohkem ka neid, kes ei ole rahul suhetega sõpradega (madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 9%, keskmise sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 4% ja kõrge sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased 1%). Kokku vastas 3% madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastest, et neil ei ole sõpru, samal ajal kui selliseid õpilasi on keskmise ja kõrge tasemega sotsiaalsete oskustega õpilaste hulgas alla 1%.

13. Sotsiaalmeedia kasutamine, mängimine elektroonikaseadmetega, panustamine raha peale ja nende seos uimastite tarvitamisega

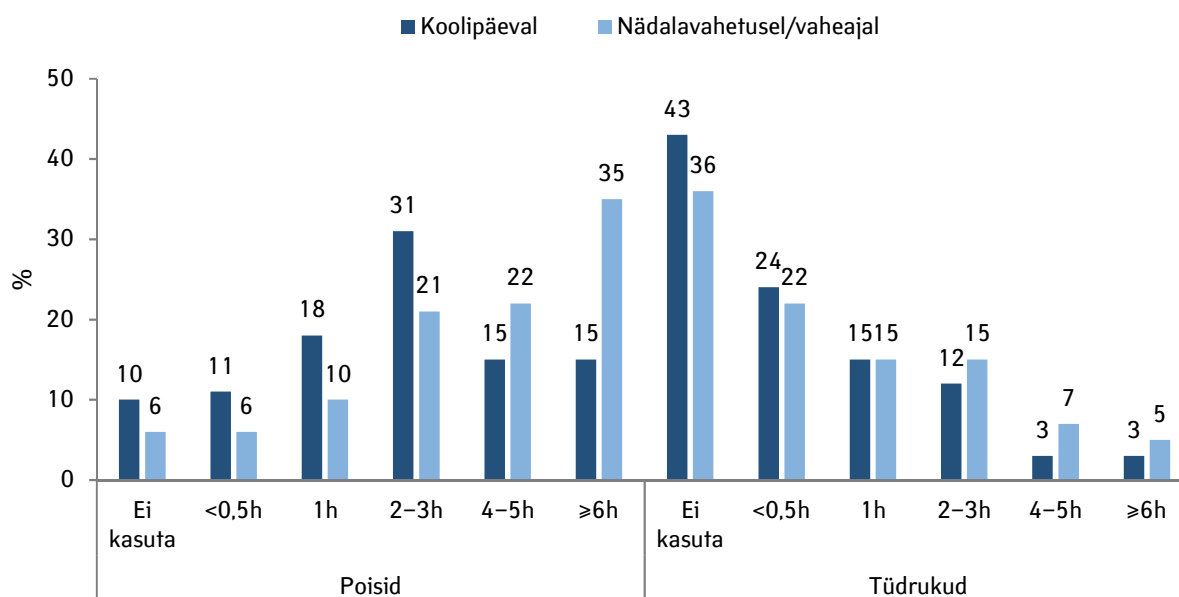
Kooliõpilastelt küsiti, kui palju nad on viimase seitsme päeva jooksul veetnud aega sotsiaalmeedias (nt kanalites WhatsApp, Twitter, Facebook, Skype, Snapchat ja Instagram) suheldes. Selgus, et sotsiaalmeediat kasutavad sagedamini tüdrukud, seda nii koolipäeval kui ka vabal ajal (vt joonis 31).

Joonis 31. Sotsiaalmeedia kasutamise aeg koolipäeval ja vabal päeval poiste ja tüdrukute hulgas viimase seitsme päeva jooksul %

Üle poole (55%) õpilastest nõustus, et veedab sotsiaalmeedias liiga palju aega. Igal kuuendal läheb tuju ära, kui ta ei saa sotsiaalmeedias aega veeta, ja igale kolmandale on vanem(ad) öelnud, et ta kasutab sotsiaalmeediat liiga kaua. Sotsiaalmeedia kasutamisega seotud probleeme tuleb sagedamini ette tüdrukutel (vt lisatabel 25).

Eraldi küsiti õpilastelt mängimise kohta mõne elektroonikaseadmega, näiteks arvuti, tahvelarvuti, mängukonsooli või nutitelefoniga. Viimase seitsme päeva jooksul on iga päev elektroonikaseadmega mänginud 22% õpilastest, poisid märksa sagedamini kui tüdrukud (36% vs. 10%). 19% õpilastest on viimase kuu jooksul mänginud elektroonikaseadmega neli tundi või kauem koolipäevadel ja 34% õpilastest neli tundi või kauem vabadel päevadel. Poiste seas on seadmega mängimine palju sagedasem kui tüdrukute hulgas (vt joonis 32).

Joonis 32. Elektroonikaseadmega (nt arvuti, mängukonsool, nutitelefoni, tahvelarvuti) mängimise aeg koolipäeval ja vabal päeval poiste ja tüdrukute hulgas viimase 30 päeva jooksul, %

20% õpilastest nõustus, et kasutab seadmega mängimiseks liiga palju aega, 8% hindas, et tal läheb tuju ära, kui ta ei saa mängida, ja igale neljandale on vanem(ad) öelnud, et ta veedab mängides liiga palju aega. Elektroonikaseadmega mängimisega seotud probleemid on sagedasemad poiste hulgas (vt lisatabel 26).

Kümnendik (10%) õpilastest vastas, et on viimase 12 kuu jooksul mänginud raha peale (nt mänguautomaadid, kaardi- või täringumängud, loterii, spordikihlveod). Viimase 12 kuu jooksul on 9% mänginud loteriid (nt Bingo loto, Vikinglotto, kraabitav loteriipilet), 8% kaardi- või täringumänge, 5% on panustanud spordikihlvedudes ja 2% mänginud mänguautomaatidel. 8% õpilastest on tundnud vajadust panustada järjest suuremale summale ja 2% valetanud vanematele või mõnele teisele talle olulisele inimesele selle kohta, kui suurte summade peale ta mängib.

Kui võrrelda erinevate uimastite tarvitamist ja aja veetmist sotsiaalmeedias, mängimist elektroonikaseadmega ja mängimist raha peale, ilmneb, et pikem aja veetmine sotsiaalmeedias ja raha peale mängimine on uimastitarvitamisega seotud (vt tabel 12). Need õpilased, kes on veetnud sotsiaalmeedias üle kuue tunni viimase seitsme päeva jooksul ja mänginud viimase 12 kuu jooksul raha peale, on sagedamini iga päev suitsetajad, tarvitanud sagedamini alkoholi ja olnud purjus ning tarvitanud sagedamini mõnda narkootilist ainet. Mängimine mõne elektroonikaseadmega ei ole seotud sagedasema uimastitarvitamisega.

Tabel 12. Aja veetmine sotsiaalmeedias, elektroonikaseadmega mängides ja mängimine raha peale ning uimastitarvitamine, %

	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Aja veetmine sotsiaalmeedias viimase 7 päeva jooksul				
Koolipäevadel alla 6 tunni	7	5	7	35
Koolipäevadel vähemalt 6 tundi	19	10	12	55
Vabadel päevadel alla 6 tunni	7	4	6	34
Vabadel päevadel vähemalt 6 tundi	14	9	11	48
Aja veetmine mängides mõne elektroonikaseadmega viimase 30 päeva jooksul				
Koolipäevadel alla 6 tunni	9	5	7	37
Koolipäevadel vähemalt 6 tundi	12	8	9	42
Vabadel päevadel alla 6 tunni	9	6	8	38
Vabadel päevadel vähemalt 6 tundi	8	6	6	38
Mängimine raha peale viimase 12 kuu jooksul				
Ma ei ole raha peale mänginud	8	5	7	36
Olen raha peale mänginud	19	12	10	55

14. Arutelu ja kokkuvõte

Selles uuringus antakse põhjalik ülevaade Eesti 15–16-aastaste koolinoorte tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamise kohta ning uimastitarvitamise seoste kohta mitmesuguste teguritega.

Uuringut on korraldatud alatest 1995. aastast, mis võimaldab jälgida noorte uimastitarvitamisega seotud käitumist juba üle 20 aasta. Kuna uuring on osa rahvusvahelisest uuringust, milles osaleb üle 35 Euroopa riigi, saab Eesti andmeid võrrelda ka teiste riikide andmetega. Siinses uuringuaruandes keskendutakse ainult Eesti andmetele, sest uuringuaruande valmimise ajaks ei ole uuemad rahvusvahelised andmed veel saadaval ja rahvusvaheline võrdlus on plaanis esitada eraldi teaduspublikatsioonina.

Võib tõdeda, et eelmisest uuringust (2015) möödunud nelja aasta jooksul on koolinoorte hulgas vähenenud sigarettide suitsetamine. Seekordse uuringu järgi on ligikaudu pool koolinoortest proovinud suitsetada, mis on 10% võrra vähem võrreldes eelmise uuringu andmetega. Samal ajal suitsetab ligikaudu kümnendik noortest enda sõnul iga päev, mis ei ole 2015. aasta uuringuga võrreldes muutunud, kuid on siiski ligikaudu kaks korda vähem kui 2003. aasta uuringu alusel. Nagu sigarettide suitsetamine nii on noorte hulgas vähenenud ka vesipiibu suitsetamine, kuid sagenenud on mokatubaka (eelkõige tüdrukute hulgas) ja e-sigarettide tarvitamine (poiste seas).

Alkoholi tarvitamine elu jooksul (st nende noorte hulk, kes pigem katsetavad sellega) on õpilaste hulgas samuti kahanenud. Siiski ei ole muutunud nende koolinoorte hulk, kes on tarvitanud alkoholi viimase aasta või kuu jooksul, st nii-öelda aktiivselt ja sagedamini. Elu jooksul purjus olnud õpilaste osakaal on 4% võrra väiksem kui 2015. aasta uuringus, kuid viimase aasta või kuu jooksul purjus olnute hulk ei ole vähenenud. Eri aastate võrdlusele tuginedes võib öelda, et viimase kümnendi jooksul on kahanenud nii ühel joomiskorral suures koguses alkoholi tarvitamine kui ka alkoholi suures koguses tarvitamise sagedus, ulatuslikum langus on olnud just poiste seas.

Vaadates narkootiliste ainete tarvitamist üldiselt, näeme, et elu jooksul proovinute ja/või tarvitanute osakaal ei ole muutunud, see on olnud 38% nii 2015. kui ka 2019. aastal. Rõõmustavana on 5% võrra vähenenud elu jooksul kanepit tarvitanute osakaal. Siiski ei ole väga palju muutunud viimase aasta või kuu jooksul kanepi tarvitamine, st nii-öelda aktiivsete tarvitajate osakaal. Seda kinnitab ka asjaolu, et kanepit tarvitanute hulgas on rohkem sageli (vähemalt kuus korda) kanepit tarvitanuid. Uus suundumus on rahustite ja/või uinutite sagedasem tarvitamine (ilma arsti korralduseta), mis varasemates uuringutes oli alla 10%, kuid nüüd on kasvanud 15%-le.

Kui küsida noortelt eri liiki uimastite kättesaadavuse kohta, siis ilmneb, et sigarettide ja alkoholi kättesaadavuses ei ole viimase nelja aasta jooksul suuri muutusi toimunud. Samuti ei ole muutunud kanepi ega rahustite ja/või uinutite kättesaadavus, ent mõnevõrra kergemaks hinnati võrreldes varasemaga *ecstasy* kättesaadavust.

Alkoholi kättesaadavuse kohta selgus uuringust, et ligikaudu veerandile õpilastest on pakkunud alkoholi lapsevanem ja 3% lapsevanematest on oma lapsele ise alkoholi ostnud. Tõenäoliselt võib neil lapsevanematel olla arusaam, et kui pakkuda alkoholi ise, siis ei hakka laps omapead selle tarvitamisega katsetama. Ent tõenduspõhise ennetuse põhjal on teada, et lapsevanema kindel eitav hoiak oma lapse alkoholi tarvitamise suhtes on seotud lapse väiksema tõenäosusega tarvitada alkoholi.

Ilmnes veel, et peaaegu iga teine koolinoor saab alkoholi sõprade käest, mis rõhutab alkoholimüügi vanusepiirangu ja selle meetme järgimise olulisust. Alkoholimüügi vanusepiirangu seadmise üks eesmärk on vähendada olukordi, kus aasta-paar vanematel sõpradel on võimalik osta noorematele alkoholi. Nimelt on alkoholi tarvitamisega seotud riskide seisukohast suur erinevus, kas 18-aastane sõber ostab alkoholi 16-aastasele või 20-aastane sõber 18-aastasele.

Uuringu järgi kasutab valdav osa noortest vaba aja veetmiseks internetti, veetes aega sotsiaalmeedias, kuulates sealt muusikat, vaadates videoid või mängides vm. Peale internetis aja veetmise mängib ligikaudu veerand õpilastest peaaegu iga päev kas arvuti, mõne mängukonsooli või muu elektroonikaseadmega. Iga teine õpilane nõustub väitega, et veedab sotsiaalmeedias liiga palju aega, igale kolmandale on seda öelnud tema vanem ja iga kuues tunneb ennast tujutuna, kui ei saa sotsiaalmeediat kasutada.

Koolinoorte vabaajategevustest on teisel kohal sportimine (82%), ja neist noortest pooled spordivad peaaegu iga päev. Sportivate noorte hulk on võrreldes 2015. aastaga siiski 6% võrra vähenenud.

Iga teine õpilane tegeleb mõne hobiga (nt laulab kooris, mängib muusikainstrumenti, joonistab) vähemalt korra nädalas. See näitaja on püsinud sarnasena alates 2011. aastast.

2019. aasta uuringu tulemuste põhjal on kasvanud koolist puudumine muudel põhjustel (sagedamini just kolm päeva või kauem) ja mõnevõrra sagedamini puuduvad õpilased koolist ka põhjuseta. Kuigi noortelt ei küsitud täpselt, mis on olnud puudumise muud põhjused, võib oletada, et üks tegur on õpilaste sagedasem reisimine õppetöö ajal.

Uimastite kohta saavad õpilased enda sõnul teavet nii koolis terviseõpetuse tundidest kui ka internetist (peale küsimustikus loetletud veebisaidi narko.ee märgiti Google'i, YouTube'i, Wikipediat ja Redditit). Rõõm on tõdeda, et osa noori mainis, et saab uimastite kohta usaldusväärset teavet oma vanematelt. Võrreldes 2015. aasta uuringuga nimetati teabeallikana sagedamini sõpru. Need tulemused viitavad asjaolule, et kui noored kasutavad internetti, mille allikate usaldusväärsust on raske hinnata, ja usaldavad sõpradelt saadud teavet, võivad noorte teadmised olla kallutatud. See võib mõjutada noorte uimastitarvitamisega seotud riskide hindamist.

Seda tõendavad ka siinse uuringu andmed: noored peavad tervisele ohtlikumaks sigarettide suitsetamist ja alkoholi tarvitamist, ent narkootilisi aineid (peamiselt kanepit) hindavad nad väiksemaks terviseriskiks. Kujunenud olukorda võib olla mõjutanud asjaolu, et õpetajad ja vanemad tunnevad ennast suitsetamise ja alkoholiga seotud riskidest rääkides kindlamalt kui narkootilistest ainetest rääkides. Lisaks võivad noorte hinnangud olla mõjutatud kanepi legaliseerimise pooldajate sõnavõttudest meedias.

Samuti kinnitavad 2019. aasta uuringu tulemused vanemasuhete olulisust noorte uimastitarvitamises: need õpilased, kellel on vanematega paremad suhted, kelle vanemad teavad, kus ja kellega nende laps aega veedab, on tarvitanud mistahes uimasteid vähem. Võrreldes 2015. aasta uuringuga pidasid õpilased seekordses uuringus oma vanemate suhtumist tolerantsemaks. Lisaks on nelja aastaga kasvanud nende õpilaste hulk, kes ei oska hinnata, milline võib olla vanemate reaktsioon, kui nad tarvitaksid mõnda uimastit. See kinnitab omakorda vanemahariduse toetamise vajadust, et vanemad oskaksid oma lapsi toetada ja seada ühiselt kokkulepitud reegleid, mis kujundavad noore käitumist.

Uuringust ilmnes, et koolinoorte uimastitarvitamine ei ole seotud nende hinnanguga oma perekonna majanduslikule olukorrale, kuid on seotud taskuraha suurusega. Kindlasti ei tähenda see seda, et noorele ei peaks andma taskuraha, vaid pigem seda, et vanem peaks pöörama tähelepanu sellele, kuidas noor taskuraha kasutab. Näiteks üks ohumärk võib olla noore järsult suurenenud vajadus suuremate summade järele.

Tõhusa uimastiennetuse üks kaalukas osa on noorte sotsiaalsete oskuste arendamine edukaks suhtlemiseks, konfliktidega toimetulekuks koos eneseregulatsiooni, empaatia ja vastustunde arendamisega. See on ühtlasi vajalik noore toimetulekuks õppimisega ning sõprade ja vanematega läbisaamiseks. Uuringutulemuste põhjal ei ole viimase kümnendi jooksul koolinoorte sotsiaalsete oskuste tasemes suuri muutusi toimunud. Samas näitavad tulemused selgelt, et madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastel on suurem tõenäosus tarvitada kõiki uimasteid, sattuda sagedamini tõsistesse tülidesse ja kaklustesse ning olla vähem rahul sõprade ja vanematega loodud suhetega.

Kokkuvõttes selgub, et koolinoorte uimastitarvitamisega seotud käitumises on hulk rõõmustavaid suundumusi, ent uimastiennetus on pidev protsess ning paljude tegevuste ja programmide tulemuste nägemiseks läheb aega. Järjepidevalt kogutavad andmed on abiks riiklike ennetustegevuste kavandajatele ja hindajatele. Peale selle on tulemused olulised kohalikul tasandil, sest probleeme teades saab suunata neile rohkem tähelepanu ja toetada noorte arengut soodustavat keskkonda.

Kasutatud kirjandus

1. Narusk A. Noored ja uimastid. Tallinn: Akadeemia Trükk; 1996.
2. Allaste A-A, toim. Uimastite levik noorte seas. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus; 2000.
3. Allaste A-A, toim. Trendid koolinoorte uimastitarvitamises. 15–16-aastaste õpilaste legaalse ja illegaalse narkootikumide kasutamine Eestis. Tallinn: TPÜ kirjastus; 2004.
4. Allaste A-A. (toim.) Koolinoored ja uimastid. 15–16-aastaste õpilaste legaalse ja illegaalse narkootikumide tarvitamine Eestis. Tallinn: TLÜ Kirjastus; 2008.
5. Kobin M, Vorobjov S, Abel-Ollo K, Vals K, toim. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalse ja illegaalse narkootikumide kasutamine Eestis. Uuringu raport 2012. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2012.
6. Vorobjov S. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste kooliõpilaste legaalse ja illegaalse narkootikumide kasutamine Eestis. Tallinn: Atlex; 2016.
7. Legleye S, Karila L, Beck F & Reynaud M. Validation of the CAST, a general population Cannabis abuse screening test. J Subst Use 2007;12:233–242.
8. Vorobjov S. Uimastite tarvitamine 15–16-aastaste koolinoorte seas: ESPADi uuringu tulemused. Sotsiaaltöö 2013;2:22–26.
9. Vorobjov S, Saat H, Kull M. Social skills and their relationship to drug use among 15–16-year-old students in Estonia: an analysis based on the ESPAD data. NAD 2014;31:401–441.

Lisatabelid

LISATABEL 1. Õpilaste jaotus soo, kooli õppekeele ja piirkonna alusel, %

	Poisid	Tüdrukud	Eesti õppekeelega koolidest	Vene õppekeelega koolidest	Kõik õpilased
Põhja-Eesti: Harju maakond	41,8	43,8	36,1	59,1	42,9
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond	11,8	10,3	14,1	3,5	11,0
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond	9,3	8,4	12,4	0,3	8,9
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond	12,1	10,8	4,3	28,7	11,4
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond	25,0	26,7	33,1	8,4	25,8
Kokku	48,0	52,0	70,7	29,3	100,0
Kokku (arv):	1210	1313	1784	739	2523

LISATABEL 2. Uimastite kättesaadavus (vastuste „Väga kerge“ ja „Küllalt kerge“ osakaal), %

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Sigaretid						
	58,0	1209	56,1	58,0	1209	2520
Alkohol						
Õlu	60,5	1209	61,7	1312	61,2	2521
Siider	60,1	1209	66,5	1312	63,5	2521
Segujoogid	51,5	1209	56,7	1311	54,2	2520
Vein	54,3	1205	62,9	1308	58,8	2513
Kange alkohol	46,7	1209	50,1	1313	48,5	2522
Teised uimastid						
Kanep	34,7	1205	12,1	1303	33,7	2515
Amfetamiinid	8,8	1204	12,0	1303	10,5	2511
Rahustid ja/või uinutid (arsti korraldusega)	21,4	1202	17,1	1305	24,4	2508
Ecstasy	15,6	1203	17,1	1305	16,4	2508

LISATABEL 3. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	Al 40	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	52,3	14,1	6,1	4,4	4,3	4,2	14,6	2520
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	17,7	19,1	16,1	12,1	14,0	10,0	11,0	2473
Olnud purjus	65,9	21,2	7,0	2,8	1,7	0,9	0,6	2486
Teised uimastid								
Kanep	79,5	7,5	4,3	3,0	2,1	1,3	2,3	2503
Mitte kunagi		1-2		Al 3		Kokku (arv)		
Rahustid ja/või uinutid (arsti korraldusega)	85,3		9,6		5,2		2519	
Amfetamiinid	97,3		2,1		0,7		2516	
LSD ja teised hallutsinogeenid	95,2		3,7		1,1		2516	
Kokaiin	97,7		1,8		0,6		2516	
Heroiin	99,2		0,6		0,2		2516	
Ecstasy	94,8		3,5		1,8		2517	
Seened (magic mushrooms)	98,3		1,5		0,2		2518	
GHB	99,1		0,8		0,1		2515	
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	99,0		0,9		0,2		2516	
Alkohol koos tablettidega	96,5		2,7		0,8		2517	
Inhalandid	86,8		8,6		4,6		2514	

LISATABEL 3a. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, poisid, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	Al 40	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	50,0	16,5	6,2	3,6	4,4	3,6	15,7	1209
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	18,4	20,1	15,7	11,0	13,4	9,4	11,1	1186
Olnud purjus	66,6	21,0	6,5	2,6	1,7	0,8	0,7	1193
Teised uimastid								
Kanep	77,3	7,4	4,0	3,3	3,3	1,5	3,2	1200
Mitte kunagi			1–2		Al 3		Kokku (arv)	
Rahustid ja/või uinutid (arsti korraldusega)	88,4		8,3		3,3		1207	
Amfetamiinid	97,4		2,0		0,6		1205	
LSD ja teised hallutsinogeenid	93,9		4,6		1,5		1205	
Kokaiin	97,3		2,1		0,6		1205	
Heroiin	99,1		0,7		0,2		1205	
Ecstasy	94,8		3,8		1,4		1205	
Seened (magic mushrooms)	97,5		2,0		0,5		1206	
GHB	99,2		0,7		0,2		1204	
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	98,9		0,9		0,2		1205	
Alkohol koos tablettidega	97,3		2,4		0,3		1206	
Inhalandid	88,2		8,6		3,2		1203	

LISATABEL 3b. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, tükid, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	Al 40	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	54,4	11,8	6,0	5,2	4,2	4,8	13,7	1311
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	17,1	17,4	16,4	13,2	14,6	10,5	10,8	1287
Olnud purjus	65,3	21,3	7,4	3,0	1,7	0,9	0,5	1293
Teised uimastid								
Kanep	81,5	7,6	4,6	2,6	1,1	1,2	1,5	1303
	Mitte kunagi	1-2	Al 3	Kokku (arv)				
Rahustid ja/või uinutid (arsti korraldusega)	82,4	10,8	6,9	1312				
Amfetamiinid	97,1	2,1	0,8	1311				
LSD ja teised hallutsinogeenid	96,5	2,7	0,8	1311				
Kokaiin	97,9	1,5	0,6	1311				
Heroiin	99,3	0,5	0,2	1311				
<i>Ecstasy</i>	94,7	3,1	2,1	1312				
Seened (<i>magic mushrooms</i>)	98,9	1,1	0	1312				
GHB	99,1	0,8	0,1	1311				
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	99,0	0,8	0,2	1311				
Alkohol koos tablettidega	95,8	3,0	1,2	1311				
Inhalandid	85,5	8,5	6,0	1311				

LISATABEL 4. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (*snus*) tarvitamine, kõik õpilased, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	7,3	10,6	9,2	77,1	2516
E-sigaret	15,5	20,1	19,2	46,2	2522
Mokatubakas (<i>snus</i>)	12,7	7,8	5,2	77,5	2517

LISATABEL 4a. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (*snus*) tarvitamine, poisid, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	6,9	10,9	10,4	75,6	1205
E-sigaret	17,0	21,1	22,5	39,4	1209
Mokatubakas (<i>snus</i>)	16,6	9,1	6,2	71,9	1208

LISATABEL 4b. Vesipiibu, e-sigareti ja mokatubaka (*snus*) tarvitamine, tüdrukud, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	7,6	10,4	8,1	78,5	1311
E-sigaret	12,2	19,2	16,1	52,5	1313
Mokatubakas (<i>snus</i>)	9,2	6,6	4,3	82,7	1309

LISATABEL 5. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	34,3	22,7	14,8	10,8	9,4	4,8	3,3	2464
Olnud purjus	74,4	18,1	4,3	1,7	0,9	0,4	0,2	2479
Teised uimastid								
Kanep	83,6	7,5	3,7	1,8	1,6	1,0	0,8	2498
Mitte kunagi		1–2		Al 3		Kokku (arv)		
Inhalandid	94,1		4,0		1,9		2512	

LISATABEL 5a. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, poisid, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	38,8	21,5	13,2	10,8	8,8	3,9	3,1	1176
Olnud purjus	75,1	18,3	3,6	1,5	0,8	0,7	0	1184
Teised uimastid								
Kanep	81,2	7,8	3,8	2,2	2,3	1,3	1,3	1200
Mitte kunagi		1–2		Al 3		Kokku (arv)		
Inhalandid	95,1		4,3		0,6		1204	

LISATABEL 5b. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, tüdrukud, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	30,1	23,8	16,2	10,9	10,0	5,6	3,4	1288
Olnud purjus	73,8	17,9	5,0	1,8	1,0	0,2	0,3	1295
Teised uimastid								
Kanep	85,8	7,2	3,5	1,5	0,9	0,7	0,4	1298
Mitte kunagi		1–2		Al 3		Kokku (arv)		
Inhalandid	93,2		3,7		3,1		1308	

LISATABEL 6. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	62,5	24,1	7,8	3,3	1,7	0,4	0,2	2480
sh õlut	80,2	13,0	3,8	1,6	0,8	0,4	0,3	2518
siidrit	72,8	18,6	4,8	2,4	0,7	0,3	0,4	2517
segujooke	83,5	10,6	3,6	1,4	0,4	0,3	0,2	2517
veini	72,6	19,9	5,1	1,7	0,5	0,2	0,1	2513
kanget alkoholi	71,7	17,5	5,8	2,5	1,8	0,3	0,4	2516
Olnud purjus	91,5	7,0	0,9	0,4	0,1	0	0	2478
Teised uimastid								
Kanep	93,4	3,9	1,7	0,3	0,2	0,2	0,3	2493
	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	<1 nädala s	<1 päevas	1-5 päevas	6-10 päevas	11-20 päevas	Al 21 päevas	
Suitsetatud sigarettide arv	80,1	7,0	3,7	5,6	2,0	0,9	0,8	2523
Mitte kunagi		1-2		Al 3		Kokku (arv)		
Inhalandid	97,7		1,4		0,9		2507	

LISATABEL 6a. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, poisid, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	65,7	21,9	7,2	3,0	1,5	0,6	0	1183
sh õlut	74,2	16,0	4,9	2,5	1,3	0,8	0,4	1208
siidrit	77,1	14,8	3,7	2,7	0,8	0,3	0,6	1205
segujooke	84,8	9,0	3,2	1,7	0,6	0,3	0,4	1207
veini	78,4	15,7	3,6	1,4	0,5	0,2	0,3	1204
kanget alkoholi	71,9	16,9	5,2	2,9	2,1	0,4	0,7	1205
Olnud purjus	92,0	6,5	0,9	0,4	0,2	0	0	1178
Teised uimastid								
Kanep	91,5	4,7	2,4	0,5	0,3	0,2	0,5	1197
	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	<1 nädalas	<1 päevas	1-5 päevas	6-10 päevas	11-20 päevas	Al 21 päevas	
Suitsetatud sigarettide arv	81,0	6,8	3,0	5,0	2,2	1,3	0,7	1210
Mitte kunagi		1-2		Al 3		Kokku (arv)		
Inhalandid	98,9		0,8		0,3		1200	

LISATABEL 6b. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, tükid, %

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	Al 40	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	59,6	26,1	8,4	3,6	1,9	0,3	0,2	1297
sh õlut	85,7	10,3	2,8	0,7	0,2	0,2	0,2	1310
siidrit	68,8	22,2	5,8	2,1	0,6	0,3	0,2	1312
segujooke	82,2	12,1	3,9	1,2	0,3	0,2	0,1	1310
veini	67,3	23,7	6,4	2,0	0,5	0,2	0	1309
kanget alkoholi	71,5	18,2	6,3	2,2	1,6	0,2	0,1	1311
Olnud purjus	91,1	7,4	0,9	0,5	0,1	0,1	0	1300
Teised uimastid								
Kanep	95,1	3,2	1,1	0,1	0,2	0,2	0,1	1296
	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	<1 nädala s	<1 päevas	1–5 päevas	6–10 päevas	11–20 päevas	Al 21 päevas	
Suitsetatud sigarettide arv	79,2	7,2	4,3	6,2	1,8	0,5	0,8	1313
	Mitte kunagi		1–2	Al 3			Kokku (arv)	
Inhalandid	96,6		2,0	1,5			1307	

LISATABEL 7. Viimasel joomiskorral tarvitatud alkoholi kogus, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Õlu			
Pole kunagi õlut joonud	35,7	50,1	43,2
Viimasel korral õlut ei joonud	23,1	34,0	28,8
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	23,1	11,0	16,8
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	12,9	4,1	8,3
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	3,5	0,7	2,1
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	1,8	0,1	0,9
Kokku (arv)	1196	1296	2492
Siider			
Pole kunagi siidrit joonud	41,7	32,6	37,0
Viimasel korral siidrit ei joonud	28,6	28,0	28,3
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	15,3	20,6	18,1
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	10,4	15,4	13,0
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	2,6	2,5	2,5
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	1,5	0,9	1,2
Kokku (arv)	1193	1299	2492
Segujooke (u 5% alkoholisisaldusega)			
Pole kunagi segujooke joonud	57,3	50,1	53,6
Viimasel korral segujooke ei joonud	26,8	32,0	29,5
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	8,1	9,7	8,9
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	5,6	6,8	6,2
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	1,4	1,1	1,3
5 või rohkem pudelit/purki (üle 2 l)	0,8	0,3	0,5
Kokku (arv)	1193	1289	2482
Vein			
Pole kunagi veini joonud	40,2	28,4	34,0
Viimasel korral veini ei joonud	30,3	27,5	28,8
Vähem kui 2 klaasi (alla 20 cl)	20,8	30,8	26,0
2–3 klaasi (20–40 cl)	5,0	8,4	6,7
Pool pudelit kuni pudel (41–74 cl)	1,7	2,8	2,3
Pudel või rohkem (üle 74 cl)	2,2	2,2	2,2
Kokku (arv)	1190	1293	2483
Kange alkohol			
Pole kunagi kangeid jooke joonud	45,7	45,4	45,6
Viimasel korral kangeid jooke ei joonud	18,2	21,6	20,0
Vähem kui 2 drinki (alla 8 cl)	11,8	11,7	11,8
2–3 drinki (8–15 cl)	9,0	9,2	9,1
4–6 drinki (16–24 cl)	6,7	6,5	6,6
Üle 6 drinki (üle 24 cl)	8,6	5,6	7,0
Kokku (arv)	1192	1294	2486

LISATABEL 8. Jõi vähemalt 5 napsu (drinki) järjest ühel joomiskorral viimase 30 päeva jooksul, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Ei kordagi	69,3	66,1	67,6
1 kord	9,7	11,1	10,4
2 korda	7,5	6,9	7,2
3–5 korda	6,2	8,7	7,5
6–9 korda	4,2	4,1	4,11
10 või enam korda	3,3	3,2	3,2
Kokku (arv)	1201	1308	2509

LISATABEL 9. Purjus olemise skaala viimasel joomiskorral, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
1 – üldse mitte	34,9	36,0	35,5
2	8,4	9,9	9,2
3	8,1	7,4	7,7
4	7,6	7,0	7,3
5	4,3	5,1	4,7
6	5,2	4,1	4,6
7	5,0	5,3	5,1
8	3,8	3,5	3,7
9	2,1	2,0	1,0
10 – nii purjus, et ei mäletanud enam	1,9	2,1	2,0
11 – pole kunagi alkoholi tarvitanud	18,8	17,6	18,1
Kokku (arv)	1204	1304	2508

LISATABEL 10. Viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemine viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanute hulgas, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Kaklused või löömingud	3,7	4,4	4,1
Õnnetused või vigastused	6,2	8,5	7,5
Kahjustatud või kaotatud asjad või riided	9,8	12,8	11,4
Tõsised vaidlused	7,4	10,5	9,1
Langemine röövi või varguse ohvriks	1,3	0,9	1,1
Probleemid politseiga	6,3	8,3	7,4
Sattumine haiglasse või kiirabisse tõsise alkoholimürgituse tõttu	0,8	1,3	1,1
Sattumine haiglasse või kiirabisse õnnetuse või vigastuse tõttu	0,9	0,9	0,9
Seksuaalvahekorda astumine ilma kondoomita	2,9	4,0	3,5
Sattumine soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks	1,1	4,5	3,0
Tahtlikult enda vigastamine	1,5	3,6	2,6
Sõitmine mopeedi, auto või muu mootorsõidukiga	2,1	1,8	2,0
Sattumine õnnetusse enda juhitud sõidukiga	0,9	0,1	0,5
Ujumine sügavas vees (basseinis, jões, järves või meres)	3,3	3,4	3,3
Kokku (arv)	760	928	1688

LISATABEL 11. Uute psühhoaktiivsete (n-ö legaalsete) ainete tarvitamine elu jooksul, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
On tarvitanud selliseid aineid	7,6	6,7	7,1
Pole kunagi tarvitanud selliseid aineid	90,5	91,6	91,1
Ei tea / pole kindel	1,9	1,7	1,8
Kokku (arv)	1205	1311	2516

LISATABEL 12. Hinnang narkootiliste ainete tarvitamisega seotud terviseriskile, %

	Poisid				Tüdrukud				Kõik õpilased			
	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)
Tubakatooted												
Suitsetab aeg-ajalt sigarette	35,1	43,5	19,0	1198	35,1	48,3	15,4	1302	35,2	46,0	17,1	2500
Suitsetab regulaarselt ≥1 paki päevas	4,5	17,1	76,5	1201	2,1	12,4	82,9	1307	3,3	15,7	79,8	2508
Tarvitab e-sigarette korra-paar	82,7	8,5	5,2	1195	82,3	10,9	4,2	1304	82,5	9,8	4,7	2499
Alkohol												
Tarvitab 1–2 õlut või 1–2 napsu kangemat alkoholi peaaegu iga päev	25,9	44,1	26,7	1203	16,4	44,3	37,8	1306	20,9	44,2	32,5	2509
Tarvitab 4–5 õlut/napsu peaaegu iga päev	6,3	22,6	68,3	1201	3,0	17,1	78,2	1305	4,6	19,7	73,4	2506
Tarvitab ≥5 õlut/napsu igal nädalalõpul	9,6	26,3	58,4	1202	5,0	27,5	63,8	1308	7,2	26,9	61,2	2510
Teised uimastid												
Tarvitab kanepit korra-paar	59,6	18,0	15,3	1205	51,3	25,8	17,3	1308	55,3	22,1	16,3	2513
Tarvitab kanepit aeg-ajalt	35,1	32,9	24,7	1204	21,3	43,6	30,9	1309	27,9	38,5	27,9	2513
Tarvitab kanepit regulaarselt	17,6	21,5	53,7	1202	5,1	16,9	74,6	1306	11,1	19,1	64,6	2508
Tarvitab sünteetilisi kannabinoide korra-paar	13,8	24,1	35,2	1204	11,4	26,8	35,3	1302	12,5	25,5	35,3	2506
Tarvitab amfetamiine korra-paar	14,6	28,7	41,1	1203	16,7	32,7	36,5	1306	15,7	30,8	38,7	2509
Tarvitab amfetamiine regulaarselt	1,9	7,8	75,3	1204	6,1	5,3	82,6	1307	1,2	6,5	79,1	2511
Tarvitab <i>ecstasy</i> korra-paar	26,3	30,7	26,4	1205	26,8	32,3	27,6	1306	26,6	31,5	27,0	2511
Tarvitab <i>ecstasy</i> regulaarselt	3,2	15,3	65,4	1203	1,8	10,1	77,2	1309	2,5	12,6	71,6	2512

LISATABEL 13. Puudumine koolist viimase 30 päeva jooksul, %

	Ei ole puudunud	1–2 päeva	Vähemalt 3 päeva	Kokku (arv)
Haiguse tõttu				
Poisid	46,7	23,6	29,7	1163
Tüdrukud	40,5	25,2	34,3	1262
Kõik õpilased	43,5	24,5	32,1	2425
Põhjusteta				
Poisid	70,3	20,2	9,4	1133
Tüdrukud	71,8	20,3	8,0	1204
Kõik õpilased	71,1	20,2	8,7	2337
Muudel põhjustel				
Poisid	45,3	36,0	18,7	1156
Tüdrukud	28,9	41,3	29,8	1253
Kõik õpilased	36,8	38,8	24,5	2409

LISATABEL 14. Keskmine hinne eelmise veerandi (semestri) lõpus, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
4,5–5	21,2	43,1	32,6
4,0–4,4	33,8	32,6	33,2
3,5–3,9	28,6	17,1	22,6
3,0–3,4	12,8	6,0	9,3
2,5–2,9	3,0	1,0	1,9
2,0–2,4	0,6	0,2	0,4
Kokku (arv)	1188	1292	2480

LISATABEL 15. Õpilaste vaba aja veetmine, kõik õpilased, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord- paar- kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	13,7	21,2	15,9	19,4	29,2	2520
Teeb aktiivselt sporti	1,8	3,8	12,3	41,5	40,5	2514
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	15,5	34,9	27,9	14,3	7,5	2505
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	15,2	25,1	32,2	22,7	4,8	2516
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	18,7	11,2	16,6	29,2	24,4	2513
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	8,4	14,4	30,4	32,3	14,5	2513
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,8	0,5	1,4	6,3	91,0	2503
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	86,0	10,7	1,6	0,5	1,2	2515

LISATABEL 15a. Õpilaste vaba aja veetmine, poisid, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord- paar- kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	2,3	6,8	10,1	25,3	55,6	1208
Teeb aktiivselt sporti	1,5	3,7	10,1	40,3	44,5	1204
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	22,3	35,1	25,9	12,2	4,5	1198
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	19,5	25,2	29,8	21,5	4,0	1204
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	26,9	13,2	17,1	26,2	16,6	1203
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	12,6	16,2	27,1	30,2	13,9	1207
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,8	0,9	1,6	6,9	89,9	1197
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	79,9	14,7	2,8	0,9	1,7	1204

LISATABEL 15b. Õpilaste vaba aja veetmine, tüdrukud, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	24,2	34,5	21,3	14,0	6,0	1312
Teeb aktiivselt sporti	2,1	4,0	14,4	42,6	36,9	1310
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	22,3	35,1	25,9	12,2	4,5	1198
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	11,2	25,1	34,4	23,8	5,6	1312
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	11,3	9,3	16,0	31,9	31,5	1310
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	4,6	12,8	33,4	34,2	15,0	1306
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,8	0,2	1,2	5,8	92,0	1306
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	91,6	6,9	0,5	0,1	0,8	1311

LISATABEL 16. Sõprade uimastitarvitamine, %

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Paljud või kõik sõbrad						
Suitsetavad sigarette	21,8	1190	22,9	1306	22,3	2496
Tarvitavad alkoholi	34,8	1187	44,5	1304	39,9	2491
Joovad end purju	21,4	1185	26,1	1307	23,9	2492
Vähemalt üks minu sõpradest						
Tarvitab kanepit	56,8	1186	51,7	1305	54,1	2491
Tarvitab rahusteid ja/või uinuteid (arsti korralduseta)	30,1	1185	29,9	1303	29,5	2488
Tarvitab <i>ecstasy</i> t	21,0	1179	20,8	1296	20,9	2475
Tarvitab inhalante	16,7	1183	18,3	1299	17,6	2482

LISATABEL 17. Erinevate uimastite tarvitamise sagedus piirkonniti, %

	Iga päev suitsetamine viimase 30 päeva jooksul	Olnud purjus vähemalt 3 korda viimase 12 kuu jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet (v.a kanep) elu jooksul	Tarvitanud kanepit elu jooksul
Põhja-Eesti: Harju maakond	8,9	7,0	30,1	21,7
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond	7,2	7,7	33,5	24,3
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond	10,3	8,6	27,0	23,2
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond	18,1	9,2	40,4	16,5
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond	6,4	7,2	27,9	19,8

LISATABEL 18. Peretüüp ja uimastite tarvitamine, %

	Poisid			Tüdrukud		
	Oma ema ja isa	Oma ja „uus“	Üks vanem	Oma ema ja isa	Oma ja „uus“	Üks vanem
Tubakas						
Suitsetanud vähemalt korra elus	47,5	59,0	49,7	39,1	56,8	56,2
Suitsetanud viimasel kuul iga päev	8,1	12,7	11,3	6,4	17,5	8,6
Alkohol						
Tarvitanud alkoholi viimasel kuul üle 5 korra	4,9	5,3	6,4	4,4	11,4	5,7
Olnud purjus viimasel aastal üle 3 korra	6,3	11,2	2,9	7,7	11,5	7,3
Teised uimastid vähemalt korra elu jooksul						
Mistahes narkootiline aine	33,0	45,4	36,2	35,8	49,1	41,2
Kanep	21,1	33,0	24,0	15,0	27,1	22,0
Amfetamiin	2,0	6,4	2,3	1,4	5,7	3,0
<i>Ecstasy</i>	4,4	8,7	6,3	4,0	6,1	7,3
Rahustid ja/või uinutid	10,9	15,6	11,4	15,2	23,6	17,6
Alkohol koos tablettidega	2,5	4,6	2,9	2,9	7,9	4,7
Inhalandid	11,4	14,5	12,5	14,2	17,0	12,5

LISATABEL 19. Rahulolu suhetega („Väga rahul“ ja „Rahul“ vastanute osakaal), %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Suhted emaga	86,0	79,1	82,4
Kokku (arv)	1191	1309	2500
Suhted isaga	76,7	63,5	69,8
Kokku (arv)	1186	1302	2488

LISATABEL 20. Õpilaste suhted vanematega (osakaal vastanutest), %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Vastasid 6 või 7 skaalal 1 „Üldse ei nõustu“ – 7 „Nõustun täielikult“			
Minu perekond püüab mind tõesti aidata	75,5	72,1	73,7
Ma saan oma perelt emotsionaalset abi ja tuge	66,6	58,9	62,6
Ma saan oma probleemidest oma perega rääkida	59,1	50,0	54,3
Minu pere on valmis aitama mul otsuseid teha	71,3	66,0	68,5
Nõustused väidetega „Peaaegu alati“ või „Tihti“			
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha kodus	23,9	18,1	20,9
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha väljaspool kodu	21,4	21,5	21,5
Vanemad teavad, kellega ma olen õhtuti	69,7	83,3	76,8
Vanemad teavad, kus ma veedan õhtuid	70,0	82,1	76,3
Emalt/isalt on kerge raha laenata	52,6	62,9	58,0
Emalt/isalt on kerge raha kingituseks saada	55,7	56,0	55,8

LISATABEL 21. Õpilaste hinnangul vanemate reaktsioon, kui õpilane tarvitaks loetletud uimasteid, %

	Ei lubaks seda	Laidaks selle maha	Poleks selle vastu midagi	Kiidaks selle heaks	Ei tea
Ema reaktsioon					
Suitsetaksid sigarette	66,5	24,4	2,8	0,4	5,9
Jooksid end purju	50,1	36,8	4,6	0,3	7,4
Tarvitaksid kanepit	80,8	12,1	1,1	0,5	5,5
Tarvitaksid <i>ecstasy</i> t	87,4	6,5	0,4	0,4	5,4
Isa reaktsioon					
Suitsetaksid sigarette	62,3	20,9	3,8	0,4	12,7
Jooksid end purju	49,0	30,2	7,3	0,4	13,1
Tarvitaksid kanepit	74,7	11,0	1,4	0,4	12,6
Tarvitaksid <i>ecstasy</i> t	79,3	7,3	0,6	0,4	12,5

LISATABEL 22. Vanemate haridustase, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Isa (kasuisa)			
Kuni 8 (9) klassi	6,0	5,9	5,9
Lõpetamata keskharidus	2,4	2,9	2,7
Keskharidus	33,5	33,5	33,5
Lõpetamata kõrgharidus	5,4	6,0	5,7
Kõrgharidus	32,4	31,5	31,9
Ei tea	17,2	16,7	16,9
Mul pole isa (kasuisa)	3,1	3,6	3,4
Kokku (arv)	1201	1309	2510
Ema (kasuema)			
Kuni 8 (9) klassi	3,1	4,4	3,8
Lõpetamata keskharidus	1,8	2,7	2,2
Keskharidus	29,3	30,5	29,9
Lõpetamata kõrgharidus	6,2	7,0	6,7
Kõrgharidus	44,9	46,6	45,8
Ei tea	14,1	8,2	11,1
Mul pole ema (kasuema)	0,7	0,5	0,6
Kokku (arv)	1203	1310	2513

LISATABEL 23. Hinnang oma pere majanduslikule olukorrale võrreldes teiste peredega Eestis, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Väga palju parem	6,4	4,1	5,2
Palju parem	18,5	15,6	17,0
Veidi parem	35,5	31,2	33,3
Umbes sama	32,0	40,0	36,2
Veidi halvem	6,2	7,8	7,0
Palju halvem	1,2	1,2	1,2
Väga palju halvem	0,3	0,1	0,2
Kokku (arv)	1196	1307	2503

LISATABEL 24. Teabeallikad uimastite kohta, mida õpilased peavad usaldusväärseks, % (lubatud mitu vastusevarianti)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Terviseõpetus koolis	43,9	54,5	49,4
Narko.ee	31,2	41,2	36,4
Sõpradelt kuulnud jutud	27,8	28,2	28,0
Ajaleheartiklid	12,8	13,6	13,2
Noorte TV-saated	8,3	11,0	9,7
Kampaaniad (plakatid, reklaamiklipid jne)	7,4	7,9	7,7
Muud veebisaidid	10,8	5,3	7,9

LISATABEL 25. Sotsiaalmeedia kasutamine, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	13,3	31,9	23,0
Nõustun osaliselt	27,6	35,0	31,5
Nii ja naa	26,2	19,7	22,8
Osaliselt ei nõustu	13,4	8,0	10,6
Ei nõustu üldse	19,5	5,4	12,2
Mul läheb tuju ära, kui ma ei saa veeta aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	4,8	6,0	5,5
Nõustun osaliselt	8,4	13,8	11,2
Nii ja naa	14,4	21,2	18,0
Osaliselt ei nõustu	20,9	26,0	23,5
Ei nõustu üldse	51,4	32,9	41,8
Mu vanemad ütlevad, et ma veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	15,1	25,0	20,3
Nõustun osaliselt	15,7	19,9	17,9
Nii ja naa	16,7	18,7	17,7
Osaliselt ei nõustu	13,3	13,1	13,2
Ei nõustu üldse	39,2	23,2	30,9

LISATABEL 26. Mängimine arvutis, tahvelarvutis, konsoolis nutitefonis või muus elektroonikaseadmes, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Veedan liiga palju aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	12,2	2,1	6,9
Nõustun osaliselt	22,3	5,2	13,4
Nii ja naa	20,7	7,7	13,9
Osaliselt ei nõustu	15,5	11,2	13,2
Ei nõustu üldse	29,4	73,9	52,6
Mul läheb tuju ära, kui ma ei saa veeta aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	4,5	0,6	2,5
Nõustun osaliselt	10,1	2,1	6,0
Nii ja naa	15,5	3,8	9,4
Osaliselt ei nõustu	20,0	6,9	13,1
Ei nõustu üldse	49,9	86,6	69,0
Mu vanemad ütlevad, et ma veedan liiga palju aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	16,5	2,9	9,4
Nõustun osaliselt	16,2	3,2	9,4
Nii ja naa	16,3	4,4	10,1
Osaliselt ei nõustu	14,8	6,1	10,3
Ei nõustu üldse	36,2	83,4	60,8

